

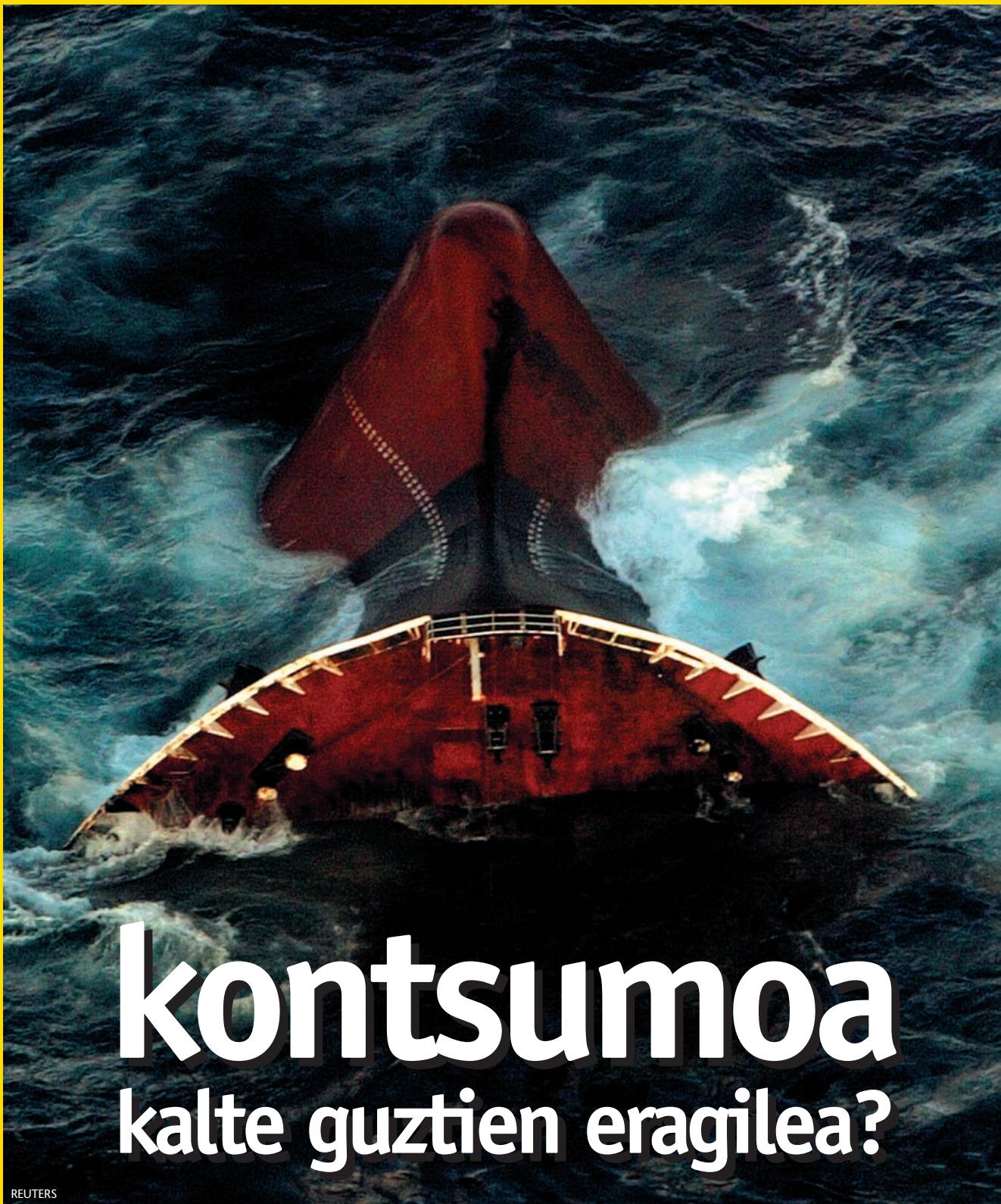
Bigarren sasoia • Segunda época

INVIERNO • 2003 • NEGUA

10

ESKOLA EKOLOGIKOA ERAKITZEN ◆ **POR UNA ESCUELA ECOLÓGICA**

1,80

kontsumoa kalte guztien eragilea?

REUTERS

www.euskadi.net/ihitza

ESKOLA EKOLOGIKOA ERAKITZEN

Bigarren sasoia. 10. ZENBAKIA
2003ko NEGUA

KONTSUMOA: KALTE GUZTIEN ERAGILEA?

POR UNA ESCUELA ECOLÓGICA

Segunda época. NÚMERO 10
INVIERNO de 2003

4015 Posta-kutxatila
48080 Bilbao

www.euskadi.net/ihitzaposta-e: ihitza@ej-gv.es

Zuzendaria // Director

Josu Erkiaga Laka

Argitalpen-kontseilua //

Consejo editorial

CEIDA

Eusko Jaurlaritzaren Ingrumen
Hezkuntzako Zerbitzu //
Servicio de Educación Ambiental
del Gobierno Vasco

Erredakzio-taldea // Redacción

Isabel Prieto de Blas

Itziar Beasain Ingunza

Hasier Rekondo Laskurain

Kolaborazioak // Colaboraciones

Araceli Caballero

José Antonio Caride

Argitalpene // Edición

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen
Zerbitzu Nagusia // Servicio Central
de Publicaciones del Gobierno Vasco

Maketazioa // Maquetación

Begi Bistan

Argazkilari // Fotografía

Íñaki Díez Fernández

Ilustrazioa // Ilustración

Fernando Ibáñez de Elejalde Villate

Itzulpena // Traducción

Ana Santos Elortza

Fotomekanika // Fotomecánica

XXXXXX

Inprimaketa // Impresión

XXXXXX

Kontsumitu osteko paper birziklatua %100ean
Papel reciclado postconsumo 100%

ISSN: 1135-6391
L.G. // D.L.: VI-825/92

■ Araba

VITORIA-GASTEIZ

• ☎ 945 17 90 30

■ Bizkaia

BILBAO

• ☎ 944 11 49 99

URDAIBAI

• ☎ 946 25 71 25

■ Gipuzkoa

DONOSTIA-SAN SEBASTIÁN

• ☎ 943 32 18 59

LEGAZPI

• ☎ 943 73 16 97

IHITZA ingurumen hezkuntzari buruzko
eztabaidarako topagune bihurtzea du helburu.
Hortaz, aldizkaria ez da bertan sinaturik
agertzen diren artikuluen erantzule.

IHITZA pretende ser un foro de debate sobre
educación ambiental y no se hace responsable de
las opiniones expresadas en los artículos firmados.

Izen-deiturak edo egoitza // Nombre y apellidos o razón social

.....

Helbidea // Dirección

Posta kodea // Código postal

Hiru aleko harpidetza // Suscripción por tres números **5,41**

.....

Herria // Localidad

Herrialdea // Territorio

I.F.Z. // N.I.F.

.....

Faxa // Fax

Posta-e // Correo-e

Zenbaki honetatik aurrera // Desde el número

ORDAINKETA. Egin zeure banku transferentzia Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusiaaren
kontu zenbaki hometara: 2097 0178 11 0010963058. Ez ahaztu zeure datuak ordainagirian zehaztea.
Bidali harpide agiri hau helbide hometara: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia,
Donostia-San Sebastián 1, 01010 Vitoria-Gasteiz.

FORMA DE PAGO. Transferencia bancaria a: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco. Número
de cuenta: 2097 0178 11 0010963058, indicando quién hace el ingreso. Esta solicitud se enviará a:
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, Donostia-San Sebastián 1, 01010 Vitoria-Gasteiz.

¿ES EL CONSUMO EL RESPONSABLE DE TODOS LOS MALES QUE AFECTAN AL MEDIO AMBIENTE?

Todo parece indicar que el sobreconsumo que practicamos en los países del llamado "Primer Mundo" lo es en gran medida. Las teorías de la mundialización hablan del consumo como un acto político. El poder de decisión de la gente estaría en la capacidad de dirigir la producción desde el papel de consumidor, dado el poder creciente de las estructuras económicas frente al poder político. Se trataría de pasar de consumir "lo que nos echen" a elegir aquello que se produce sin explotar personas ni recursos, aunque haya que pagarse más dinero por ello.

Pero para ideologizar un acto, en apariencia tan trivial como la compra de un paquete de legumbres, es necesario que el sujeto de tal acción actúe de forma política y comprometida frente al consumo. La enorme complejidad de los mecanismos que intervienen en el acto de consumir se suele reducir a un enunciado que parece dotado de consecuencias milagrosas: el consumo responsable. Tras esta panacea se halla, una vez más, la educación ambiental como herramienta de transformación de las tendencias del consumo. Otra vez, la educación acaba reparando los platos rotos, asumiendo la responsabilidad de lo que ocurre en las generaciones venideras. Bonita tarea la que nos toca. En IHITZA creemos que asumir estos retos dota al trabajo en educación de un valor añadido, pero debemos exigir que esta transformación sea obra de toda la sociedad.

egon badago

Erreportaje berezia

Jasangarritasuna: hezi eta bizi

Erdiko orrialdeetan: Euskadiko Ingurumen-Hezkuntzako III. Jardunaldie buruzko erreportajea (Donostia, 2002ko azaroa).

gaia zabaltzen

El consumo y sus daños colaterales

- 4** En una sociedad que ha hecho del consumo una cultura, las decisiones en este terreno no pertenecen al campo de la moral individual, sino al de las opciones políticas.

Araceli Caballero

begiratokia

La identidad ética y política de la Educación Ambiental

- 25** La naturaleza ética y política de la Educación Ambiental es innegable, ya que la vinculamos a procesos sociales y políticos que desembocarían en sociedades "sostenibles y desarrolladas".

José Antonio Caride

9

bitakora

Kontsumoarekin lotutako ohiturak "kontsumo-gizarte" deritzon honen norabide berean aldatzen ari dira.

guztiok elkarlanean

Baserria bizirik, dendak zubi, jangela helmuga

- 10** Segurako Laiotz ikastetxeko jantokian, ikasleek beren eskualdeko produktuak kontsumitzeko compromisoa hartu dute, eta, horrez gain, sukaldaritza onaz gozatzen ikasten dute.

eskolako eko-auditoretza

Kontsumistak ala kontsumitzaire arduratsuak gara?

- 14** Jakin badakigu etxearen ditugun kontsumo-ohiturek eragina dutela ekosisteman; baina ikastetxea ere –bai banakoei, bai taldeari begiratuta– kontsumo-subjektu handi-hamdia da. Ohartzen gara horretaz?

bizkor ibili gero!

Pantailaren biktimak

- 24** Publizitateak, batez ere zeharkakoak, bere menera ekartzen omen ditu pertsonak; geu ere harrapatzentz ote gaitu?

jakinaren gainean

- 7** Agenda, albisteak, irakurleen iritzia.

klasetik at

- 26** Kontsumoa arazo bada, saiatu ez kontsumitzen, edo produktu alternatiboak aukeratzen, behintzat.

eta gurasoek zer?

"Denon eskola" reutilizará los libros de texto

- 28** La asociación "Denon eskola" y el Ayuntamiento de Gasteiz han puesto en marcha una campaña de reciclaje de libros de texto. Su finalidad es disminuir el despilfarro de recursos.

baliabideak eskura

- 29** Kontsumoa ikasgelan lantzea zeregin zaila bada ere, gai garrantzitsu horri heltzeko baliabide interesgarri askotxo aukituko dituzue hemen.

kaiera

ekin eta ekin

Uraren kontsumoa

- 16** Haur Hezkuntzarako gogoeta.

Jogurt naturala nahi duzu?

- 17** Lehen Hezkuntzako lehen ziklorako eskulana.

Komuneko papera

- 18** Lehen Hezkuntzako bigarren ziklorako azterlana.

Zer erosten dugu?

- 19** Lehen Hezkuntzako hirugarren ziklorako ikerketa.

Zer ordaintzen ari gara?

- 20** Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako lehen ziklorako ariketa.

Hamburgesen mundua

- 21** Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako bigarren ziklorako hausnarketa.

Kontsumitzaire ala kontsumista?

- 22** Batxilergo eta Heziketa-zikloetarako inkesta.

El consumo y sus daños colaterales

Araceli Caballero
Periodista ambiental.

Artikulu honen egilearen iritzian, hezkuntza eta informazioa dituen gizarte batek soilik gara dezake gaitasun kritikoa kontsumismoaren aurrean; halaber, holako gizartea irits daiteke edozein arlo eta mailatan aukeratzeko askatasuna izatera.

CUANDO SE PROYECTA una carretera, un pantano, alguna gran obra... es obligatorio realizar previamente un estudio de impacto ambiental que evalúe los costes y repercusiones que la obra en cuestión tendrá sobre el medio ambiente. Que tales estudios se lleven a cabo y sean serios y rigurosos ha significado un avance. No estaría de más someter a estudios similares los hábitos de consumo, que también tienen —y tantos!— impacto ambiental.

Este impacto ambiental no sólo se refiere al medio natural, que es lo que suele entenderse por *medio ambiente*, sino a todo el entorno en el que nos movemos los seres humanos, y que incluye las relaciones humanas de todos los niveles: sociales, políticas, interpersonales.

En el último cuarto del siglo XX los incrementos en el consumo han sido espectaculares, tanto por la cantidad como por el desigual reparto: el

consumo por persona creció un 2,3% anual en los países industrializados, 6,1% en Asia oriental y 2% en Asia del sur. En la otra cara de la moneda está África, donde el hogar medio consume un 20% menos. A los países industrializados, con el 15% de la población mundial, corresponde el 70% de la energía, el 75% de los metales, el 85% de la madera y el 60% de los alimentos. Los datos son del Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo (PNUD), que en 1998 dedicó al consumo su informe anual sobre Desarrollo Humano, en el que concluía que *el consumo desenfrenado aumenta la diferencia entre ricos y pobres*. En fin, que esta sociedad global nuestra es *de consumo*, pero, como en tantos otros terrenos, para unos más que para otros, y cada vez más: en 70 países con unos mil millones de habitantes (la sexta parte de la población mundial) la media de consumo es menor que a mediados de los años 70.

La huella ecológica

Se aplica tan metafórica denominación a los efectos ambientales que dejamos a nuestro paso. Si atendemos a los datos, la huella de los habitantes de esa quinta parte de la población que damos nombre a esta sociedad a lo que más se parece es a la del caballo de Atila. Literalmente. La huella se nota tanto en lo que destruimos como en lo que generamos. Para fabricar lo que llamamos *bienes de consumo* se emplean tanto materias primas (metales, maderas, minerales, etc.) como material básico y

La economía del mundo rico obliga a tomar decisiones que no benefician precisamente a todos.

combustible (petróleo, maderas, gas, agua). Muchas materias primas no son renovables y otras lo son, pero no al ritmo que las destruimos. Además, el propio proceso de elaboración y el consumo producen residuos (sólidos, líquidos y gaseosos) que la naturaleza no puede reciclar, o no al ritmo al que los generamos y que, a su vez, producen deterioros ambientales relevantes.

Cuando hablamos de medio ambiente, no debemos imaginar un vergel desierto: la Tierra está poblada. Los deterioros ecológicos repercuten en los seres humanos; en los de tiempos futuros y en los actuales y, paradójicamente, más en quienes menos contribuyen al deterioro y viceversa. Nuestra acusada afición a asociar bienes a actividades que precisan en último término de la quema de combustibles fósiles puede ser un expresivo ejemplo de las repercusiones de los hábitos consumistas de una parte de la población mundial. Recordemos que nos referimos a una materia prima no renovable (se necesitaron milenios para que se formara), costosa de extraer y de efectos muy contaminantes.

Desertización, deforestación, pérdida de suelos y, en fin, todas las manifestaciones de deterioro ambiental que empobrecen a los más pobres están muy relacionadas con fenómenos como el cambio climático y el efecto invernadero, cuyas causas tienen mucho que ver con el petróleo. Se calcula que aproximadamente la quinta parte de la humanidad vive en zonas áridas amenazadas de desertización y más de 1.000 millones de personas no tienen acceso al agua potable, cifra que casi se duplica si contabilizamos a quienes carecen de agua con saneamiento adecuado. Es fácil imaginar las repercusiones que estos datos tienen en la alimentación y en la salud de todas estas personas, y sobre todo en lo que constituye calidad de vida, como acceso a la educación y a servicios básicos. Los combustibles fósiles son la causa de las cuatro quintas partes de los 24 millones de toneladas de dióxido de carbono que cada año se vierten a la atmósfera. Cada habitante europeo

Educación para el consumo

Este triángulo vicioso, o más bien viciado, consumo-deterioro ambiental-empobrecimiento, constituye un complejo entramado de relaciones, no siempre evidentes, en el que ciertos fenómenos son causa y efecto a la vez, y donde ningún elemento puede considerarse aislado; un complejo sistema en el que intervienen realidades de muy variada naturaleza, por ejemplo, la libertad humana y poderes de diverso origen.

Tendríamos que hablar de la **educación para el consumo y para la participación**, puesto que, en último término, nos referimos a una sociedad de ciudadanos y ciudadanas que asumen su responsabilidad personal y colectiva y son sujetos de la historia, sin desentenderse de las consecuencias de sus actos u omisiones.

Una educación para el consumo que merezca tal nombre debe, ante todo, ayudar a desvelar estas relaciones reales, a menudo ocultas u ocultadas. En este sentido, se trata de proporcionar datos y claves de lectura para conocer nuestro mundo en toda su complejidad, no desde la ingenuidad, sino desde el análisis. Abrir la mente, la sensibilidad y los intereses para que entren porciones de lo real más amplias, más universales, más en contacto con todos los seres humanos.

Educar para el consumo no es sólo profundizar en la relación calidad /precio. ¿O sí?

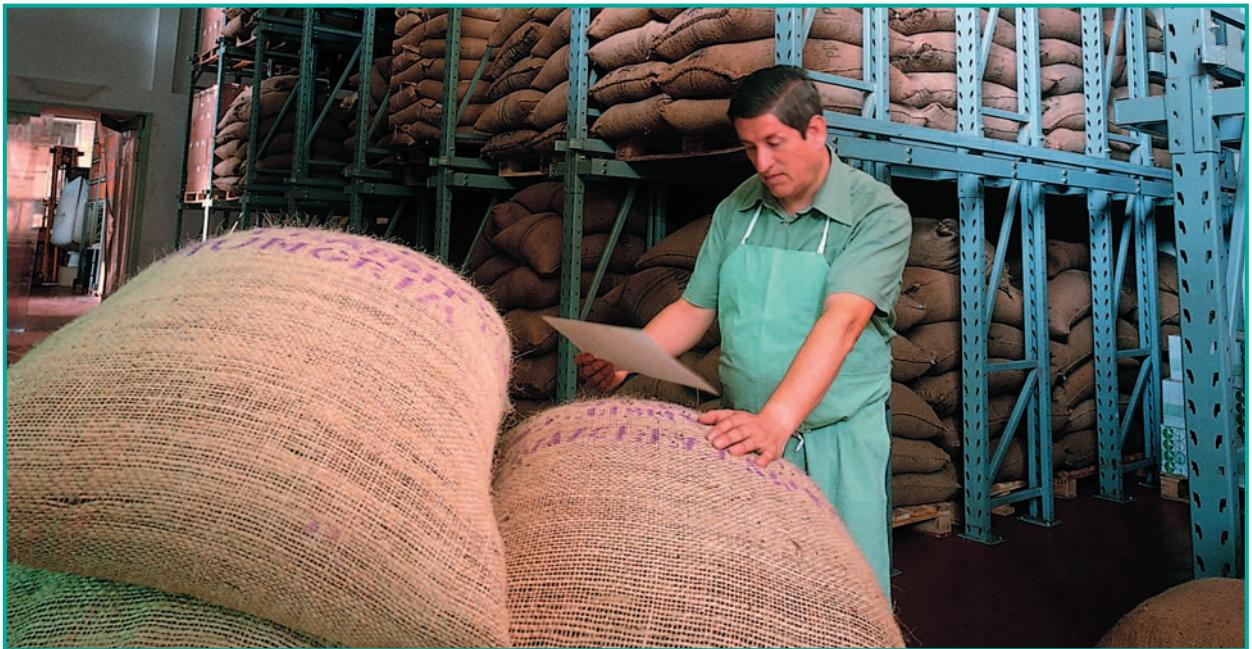
Puede que sí, siempre que ampliemos el concepto de calidad, y lo enmarquemos en el de **calidad humana de vida**, y que tengamos en cuenta el precio que pagamos todos, no sólo en dinero, incluyendo a las personas de otros lugares de la tierra y de otro tiempo por venir. Por ejemplo, el precio que pagamos en variedad de vida física, de culturas, de puntos de vista, etc. El precio, en fin, en sentido machadiano: *confunde el necio valor con precio*.

Sería importante profundizar en el **funcionamiento del mercado**, el asociacionismo, de dónde vienen, cómo se producen y cómo se comercializan los productos, etc, sin olvidar algo muy importante: el poder de los consumidores y consumidoras individualmente y, mejor, asociados para ejercer sus derechos y responsabilidades de ciudadanía.

No se trata de hacer una lista de represiones beneficiosas para el género humano. Sería mejor ir **cambiando la sensibilidad y los intereses**, ir abriendo la puerta a otros placeres y poniendo en cuestión algunos de los que tenemos o deseamos, nuestros criterios de valoración de las cosas y las personas y los valores individuales y colectivos, porque en nuestro tiempo son el principal medio de control social. Mientras estemos en el *más consumes, más eres*, poco puede hacerse en la educación para el consumo.

Ignoramos casi todo del producto que compramos.

La actual crisis de los precios del café es una buena muestra de cómo las decisiones de los mercados financieros pueden afectar al tercer mundo.

envía al año a la atmósfera 1,9 Tm de CO₂, mientras que un ciudadano norteamericano remite 5 Tm. Se calcula que para que la atmósfera pudiera soportarlo, cada habitante del Planeta no podría emitir al año más de media tonelada de CO₂. En estos momentos, en los EE.UU. de Norteamérica se origina casi la cuarta parte de las emisiones totales de CO₂. Como es bien sabido, este país se niega a firmar el Protocolo de Kioto, acuerdo que establece prudentísimos límites a las citadas emisiones.

Por las guerras se sabe dónde hay petróleo, señala un personaje de El Roto, con puntería certera; no menos certera que la del presidente Bush, padre, cuando explicó a sus conciudadanos que los soldados estadounidenses iban a la Primera Guerra del Golfo a defender el estilo de vida americano. Con perdón de Bob Dylan, los tiempos a veces no cambian tanto. No es el único aspecto ambiental de las guerras, pero es uno de los que más tienen que ver con nuestros hábitos de consumo.

¿Protozoos o ciudadanía?

Las poblaciones del Norte rico (y consumista) solemos vivir de espaldas a esta realidad, pero también nos alcanza la pedrea. Que a las personas se nos nombre hoy como *los consu-*

midores, las consumidoras, tiene una enorme relevancia. La denominación define de forma bastante exacta —y expresiva— a qué tipo de sociedad nos referimos, y la de consumo suena a algo así como seres elementales cuya función social y aspiración personal consiste en tragar, lo que construye una sociedad sólo parcialmente democrática: cada vez se insiste más en el poder que tenemos la ciudadanía consumidora, pero es sospechoso un lenguaje publicitario que se propone seducirnos con halagos para llevarnos a su terreno. ¿A qué, si no, viene identificar libertad con teléfono móvil, o aceptación social con coche? ¿Es el poder que queremos ejercer?

La cosa es que sí que hay un poder que ejercer, puesto que el consumidor es el último eslabón de la cadena, pero el que dota de sentido al proceso de la producción de bienes y servicios. Y este poder está precisamente en nosotros y nosotras, poblaciones del Norte con un cierto bienestar económico, más allá de la mera supervivencia, donde el consumo se ha convertido en un sistema de valores, un modo de vida, un código de conducta, una vía de legitimación social. La acumulación de objetos y el acceso ilimitado a servicios no tiene en último término por objeto la satisfacción de necesidades materiales:

comida para alimentarse, vestidos para protegerse de las inclemencias del tiempo, vehículos para trasladarse de lugar, etc (1).

La función de estos objetos en la sociedad de consumo (por eso se llama así) es el intento de calmar la ansiedad por otro tipo de carencias, como señala el Informe del Club de Roma *Más allá de los límites del crecimiento* (otro personaje de El Roto lo dice: *Puede que vayamos hacia el desastre, ¡pero en menudos coches!*). Por eso, una de las seis propuestas que hace este informe para lograr un desarrollo sostenible al alcance de todos los habitantes de la Tierra es que los ciudadanos de los países ricos no demos respuestas materiales a necesidades no materiales.

En una sociedad que ha hecho del consumo una cultura, las decisiones en este terreno no pertenecen al terreno de la moral individual, sino al de las opciones políticas, en el sentido más estricto del término, puesto que repercuten sobre el reparto de los bienes y sobre los modos de relacionarnos los miembros de esta sociedad. Y aquí, precisamente aquí, hunde sus raíces la importancia de la educación en relación con el consumo, que es, en sentido propio, educación ciudadana.

1. En este sentido es muy clarificador y recomendable *Desarrollo a escala humana*, de Manfred Max-Neef, publicado por Icaria.

agenda berdea

Cursos de capacitación técnica ambiental

Dentro del programa anual de cursos subvencionados por el Departamento de Ordenación del Territorio y Medio Ambiente, quedan todavía por celebrarse algunos que pueden ser de interés desde el punto de vista de la educación ambiental.

Gestión sostenible del agua: un nuevo concepto de calidad ambiental

- La nueva cultura del agua en España y el Plan Hidrológico Nacional.
- Modelos de planificación y gestión del agua.
- Los sistemas de abastecimiento urbano: la eficiencia del agua en las ciudades.
- Política ambiental y de recursos hídricos en la legislación europea.
- Los sistemas de abastecimiento urbano en el País Vasco.
- Las cuentas medioambientales del agua en el País Vasco.

Del 20 de marzo al 9 de abril, en el CEIDA de Bilbao. 18 horas. Organiza: BAKEAZ. Matrícula: 60 euros. Información: 944 790 070.

Curso introductorio a la Agenda 21 local

- La Agenda 21 Local como un instrumento puntual o como un proceso. Metodologías de elaboración de una AG21L.
- El Programa Marco Ambiental del Gobierno Vasco.
- Política territorial y sostenibilidad.
- Perspectiva de género y Agenda 21 Local.
- Planificación de la Agenda 21 Local.
- Diagnóstico ambiental, económico y social. Planes de acción locales.
- Indicadores de sostenibilidad. La participación en los procesos de Agenda 21 Local.
- Experiencias vascas de Agenda 21 Local. Proyecto Udaltalde 21.
- Experiencias de participación.
- Red de municipios para la sostenibilidad (Udalsarea 21)

Junio de 2003. 32 horas. Organiza: Fundación ambiental 4r. Palacio Emperian, Azpeitia. Matrícula: 90,15 euros. Información: 943 151 713.

Los espacios metropolitanos vascos

- Globalización y modelo de ciudad; redes de ciudades
- Metropolización y ordenación terri-

torial

- Impactos ambientales de las metrópolis
- Libro Blanco Eurociudad D-B, proyecto Bilbao Metropolitano,
- Plan Estratégico V-G 2010

Marzo de 2003. 8 horas. Organiza: Eguzkizaleak. En Gasteiz, Bilbao y Donostia. Matrícula: 25 euros. Pardos/as y estudiantes: 10 euros. Información: 945 250 147.

Publicaciones del Departamento de Ordenación del Territorio y Medio Ambiente

Baleekin jolasean / Jugando con ballenas

Primer título de la colección Biodiversidad, que acogerá estudios relacionados con este amplio concepto. Su autor, Joseba A. Bontigui Eskisabel, resume años de estudio sobre la ballena franca o ballena de los vascos, a la que ha seguido hasta los mares australes.

Toki arazoak direla eta, IHITZAk beretza gordezen du jasotzen dituen gutunak osorik ez argitaratzeko eskubidea. Makinaz idatziriko 30 lerrokik beherako testuak bidaltzea erregutzen dizuegu. Gutunetan egilearen sinadura, beraren datuak eta horremanetarako telefono zenbakibat jarri behar dira. Ez zaio inori egileen telefono zenbakirik ez helbiderik emango.

IHITZA se reserva, por motivos de espacio, el derecho de no publicar íntegramente las cartas que se reciban. Se recomienda que no excedan las 30 líneas mecanografiadas. Las cartas deben estar firmadas e incluir los datos de quien escribe y un teléfono de contacto. No se facilitarán teléfonos ni direcciones de los/as autores/as.

Serantes LHI-k heziketa eraberritzalea goratzen duen Alzueta saria jaso du

Karmele Alzueta saria 15.000 euroko da, eta 2002an Serantes, ingurumen kalitateko ikastetxea izeneko egitasmoak jaso du sari hori. Santurtziko ikastetxearen egitasmoak CEIDAK bultzatutako Ingurumen-kalitatezko ikastetxe-projektua du oinarri. EAEko beste zenbait ikastetxek

Serantes LHIko ordezkarria Alzueta saria jasotzeko unean.

ere hartzen dute parte aipatutako proiektuan. Ikastetxearen eta auzoaren arteko komunikazioa lantzen dute Bizkaiko ikastetxeen; horretarako, hiru ardatz nagusi aztertu dituzte: kurrikuluma, inguruaren kudeaketa eta auzotarren partaide-tza. IHITZA 12an proiektuari buruzko erreportajea argitaratuko da Guztioek elkarlanean atalean, partaidetza jorratuz.

Ikastetxeen jarritako hormirudi adierazgarriak.

San Antonio ikastetxeko gurasoak *ura* lantzen eskolarekin batera

San Antonio ikastetxeko hiru urteko umeekin *ura* gaia landu genuen, haurrek ura errespetatu eta baloratzeko ohitura beregana zezaten.

Beste ekintzez gain (ur txokoa, ikerketa lanak...), gurasoen partaidetza ezinbestekoa ikusita, familiei gaiari heltzeko inuesta bidali genien eta, haien itzulitako informazioarekin, gelan testua osatu zen: *nolakoa da ura?, zer dago uretan?, zertarako balio du?, nola zaindu ahal dugu ura?*

Haurrekin egindako lana familiei jakinarazi genien eskolako kanpoko horman ipinitako muralen bidez eta eskolako aldizkariaren bitartez. Gure ikasleek ohitura onak hartzeko, eskolak eta familiek batera jo behar dugu, eta horretarako, lehenengo pausua komunikazioa da.

BEGO ETA MARGA. (ETXEBARRI)

Suhiltzaile baten bisita

Joan den kurtsoan, CEIDAK antolatutako *Nola landu ingurumena Haur Hezkuntzan?* ikastaroan parte hartu nuen. Hori dela eta, hemen kontatutako dugun esperientzia bi urtekoen gelan sortu zen. Ura izan zen ingurumena lantzko aukeratu nuen gaia. Horretarako, lana burutu baino lehen, gelako ume baten osabarekin hitz egin nuen bere iritzia ezagutzeko, gure

protagonista nagusia izango zen eta. Bera suhiltzailea eta urpekarria da, eta bere lanbideari buruzko gaia egitea pentsatu nuen. Baietza eman ondoren, hasi nintzen lana prestatzen. Dena burutua izan genuenean, egun batean bisitan etorri zitzagun. Hori bai sorpresa! Umeak oso adi egon ziren bere azalpenak entzuten; berak ekarritako arropak —suhiltzailearen jakia eta txanoa—, eta urpekarriaren hegalak, jantzia eta betaurrekoak utzi zizkien ukitzeko eta probatzeko. Horrela bereziak zirela konturatzen ziren. Gainera, zertarako balio zuten gauza horiek guztiak azaldu zien. Dena aztertu, ukitu eta probatu zuten. Oso gustukoa izan zuten, batez ere, suhiltzailearen txanoa. Ume bakoitzari suhiltzailearen plastikozko txanoa oparitu zien eta oso pozik ibili ziren egun osoan txanoarekin.

Talde honi gehien gustatu zitzaina suhiltzailez mozorrotu ahal izatea izan zen.

Batzuek, hurrengo egunetan gelara ekari zuten eta aurten, hiru urtekoen gelan, kursoa hasieran, oraindik batzuek ekari dute oparitutako txanoa. Gogoratzen ziren suhiltzailearen bisitaz. Hori bai izan zela umeen gustuko lana! Oso ondo pasatu genuen bisitarekin. Guziok suhiltzaile izan nahi genuen. Oso esperientzia ona eta guztiz arrakastatsua izan zen. Gainera, umeen jarrera primerakoa izan zen. Denaz konturatzen ziren eta mila galdera

egiten zuten. Hala ere, hurrengo egunean sortu zen galdera nagusia zen: Non zegoen suhiltzailearen kamioia? Zergatik ez zuen ekarri gure gelaraino?

Mª JOSE ASENSIO
URIARRI IKASTETXE PUBLIKOA (BILBAO)

Papera birziklatzen gozatu genuen

Gaur egungo gizartean zaborra arazo larria bilhurtu da, zeren eta egunero sortzen den hondakina gehiegi da. Hori dela eta, umeak zenbat eta lehenago horretaz eta zaborren banaketaren zentzuaz ohartu, etorkizunari begira, hainbat eta arazo gutxiago izango litzateke. Txurdinaga Eskolan behar hau ikusita zaborren inguruan esperientzia bat sortzea pentsatu genuen. Proiektu honetan 5 urteko eta 3. mailako umeek parte hartu zuten ekintza ezberdinak eginez.

Esperientziaren bukaeran, ume guztiei papera birziklatzea proposatu genien; honetarako *papera birziklatzeko tailerra* antolatu genuen adin ezberdinak umeak nahastuz, eta egun batzuetan zehar papera birziklatu genuen. Umeek ekintza honekin gozatu zuten eta oso esperientzia aberasgarria izan zen, haien artean asko ikasi baitzuten.

Esperientzia honi esker zaborra banatzen ikasi dute eta haien etxeetan zein eskolan praktikan jarri dute; paperaren erabilpen hobea egiten dute eta arazo honetaz oso kontzientziaturik daude.

OLGA CALVO
TXURDINAGA I. P. (BILBAO)

Hiri ikasle paper birziklatua sortzen.

bitakora kaiera

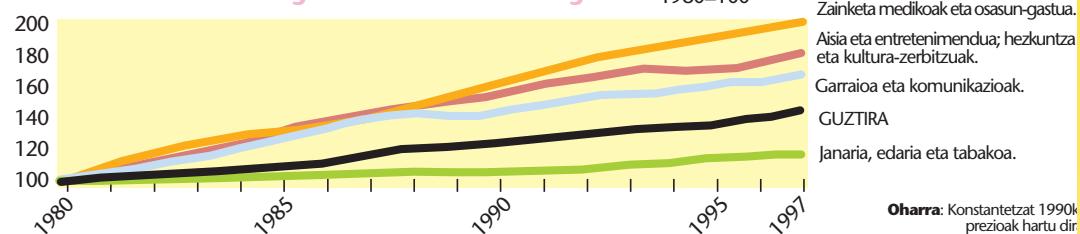
Consumir: (Del lat. *consumere*) tr. Destruir, extinguir. || 2. Utilizar comestibles percederos u otros generos de vida efimera.

Kontsumitu: 1. (Zah.) Ahitu. || 2. Nork bere beharrak betetzeko ekonomi ondasunak erabili. (*Euskal Hiztegia*, Ibon Sarasola).

kontsumoa Europako etxeetan

Europako Batasunean, biztanle bakoitzeko batez besteko gastua %46 hazi da 1980tik 1997ra, bai oinarrizko baliabideei (etxebizitza, janaria...), bai hain oinarrizkoak ez diren beharrei dago-kienez (garraioa, berokuntza, aisia). Horrekin batera, bizikide-tza-unitateen osaera aldatu egin da: biztanleriak %5eko hazkundea izan du 1980 eta 1995 bitarte; etxebizitzen kopurua, aldiz, %19 handitu da. Produktu jasan-garriagoen kontsumoa astiro-astiro doa gorantz, janari biologiko deritzenetatik hasita, energiaren ikuspegitik eraginkorrik gailu eta produktuetaraino.

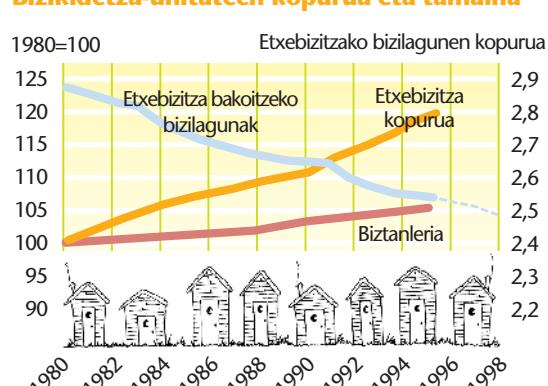
Etxeko kontsumoa eragindako batez besteko gastua 1980=100

Produktu ekologikoen sarrera

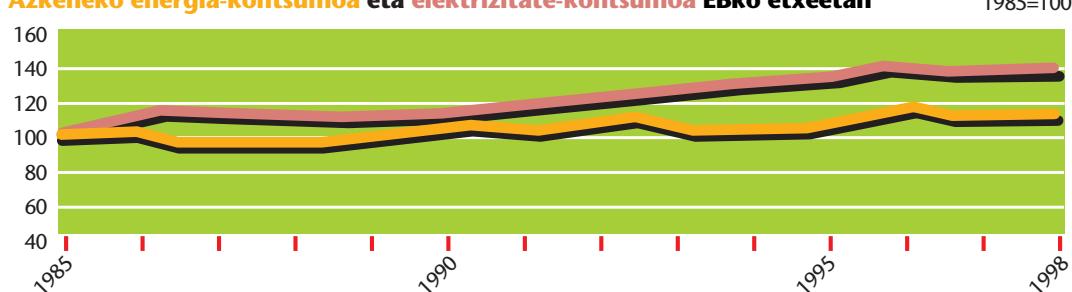
	merkatu kopuru osoaren %	urteko hazkundea
EB	1,5	
Alemania	2,0	10-15
Austria	2,5	30-40
Danmarka	1,0 (1999ko datua)	
Finlandia	0,5	20
Frantzia	1,2	5-10
Holanda	0,6	20
Italia	1,0	10-15
Britania H.	0,6	20
Suedia	2,0	20-30
Suitza		25-30

Bizikidetza-unitateen kopurua eta tamaina

Azkeneko energia-kontsumoa eta elektrizitate-kontsumoa EBko etxeetan

1985=100

Iturria: Europako Ingurumen Agentziaren ingurumen-adierazleak. www.eea.eu.int

Kontsumo onuragarriaren txangoa

Baserria bizirik, dendak zubi, jangelia helmuga

HITZA

KONTSUMOA. Bitakora kaiera 10

NEW YORKKO ikasleen artean eginiko galdeketa baten arabera, oilaskoak supermerkatuetan jaoi eta hazten zirela uste zuen gehiengo batek. Gauzak horrela, ez da harritzekoa kontsumoaren gaineko zalantza existentzialok

Baserrietatik dendetara, herriko denda tradizionaletatik eskolako jangelara. Segurako Laiotz Herri Eskolako ikasleek ez dituzte adin berekoek izan ohi dituzten zalantza existentzialak: jakin baitakite eguneroko menua nondik datorren. Udal egitasmo bati jarraiki, baserriak eta dendak suspertzeko ahaleginetan dihardute. Xedeak xede, Maribel sukaldariak prestatutako gustuko produktuak dastatzen dituzte; moko fineko ikasleok kontsumo onuragarriaren abantailzez ohartzen dira, platerkadak testigu.

Zentroaren kanpoko ikuspegia.

gizakion burmuinetan sustraitzea: nondik gatoz?, nora goaz? leloak oilaskoei leporatu nahian edo.

Laiotz Herri Eskolako arduradun eta gurasoek

(Segurako Udalak abiara-zitako *Baserrria bizirik, Dendak bizirik, Herria bizirik* egitasmoarekin bat) kontsumo onuragarriaren aldeko sentsibilizazio kampaña jarri dute martxan ikasturte honetan, jangelaren funzionamendua ikasleen artean ezagutara-

ziz. Jangelarako betidanik erosi ditugu bertako produktuak baina orain eredu modura har ditzaten hasi gara lanean. Udal ardura-dunak bertako produktuen kontsumoa beherantza doala konturatu dira; ingurumenean eragiten du: nekazaritzan diharduten baserriak desager daitezke, azaltzen du Maria Jose Garmendiak, ikastetxeko ingurumen arduradunak.

Bertako produktuak kontsumitzen dituzte egunero jangelan bazkal-tzen duten Haur Hezkuntza eta seigarren maila arteko 50 ikasleek. *Proiektuaren funtsa nagusia sentsibilizazioan datza, ikasleetatik hasita: zer jaten duten eta nongo produktuak*

kontsumitzen dituzten ikas dezatela, zehazten du.

Lanketa praktikoak burtu beharko dituzte: sukaldariari luzatutako galdeketak, elikaduren azterketak, kontsumo ohituren aldaketak eta abar. *Eskolako lana etxera era-matea litzateke asmoa: herriaren parte garela gurasoei ohartaraztea, aldarrikatzen du.*

Herri txiki bateko ohiturak ez dira asko alden-tzen kontsumo-gizarteak inposatutako zirrikitu estuetatik. *Oso gertu dau-*

Bazkaltzeko orduan guztiak daude pozik eta lasai, ikasleak batez ere. Jangelako arduradunek ez dute atsedenerako unerik.

guztiok elkarlanean

Jangelako irudiak bazkalorduan. Mahaiak taldeka egituratzen dira, ikasleek une garrantzitsua lagunekin dasta dezaten. Hiru ikasle arduradunek gainontzeko ikaskideei zerbitzatzen dite; pl-

kagu supermarketu handi bat. Jendea merkatari-tza-gune handietara joaten da. Beste era batera bideratu nahi dugu joera hau.

Dendari txikiek salmentak % 10 igotzea du xede nagusietariko bat Segurako Udaletik martxan jarritako kanpainak. Koro Irastorza irakasle eta jangelako arduradunaren ustean, alde ederra dago produktuen kalitateari dagokionez: baserrieta edo dendatxoetan erosita-koak askoz ere naturalagoak dira eta, gainera, produktu bakoitzak uzta sasoi zehatza dauka. Produktu bakoitzari dago-kion uzta sasoiaaren egutegia bananduko dugu ikasleen artean, adierazten du.

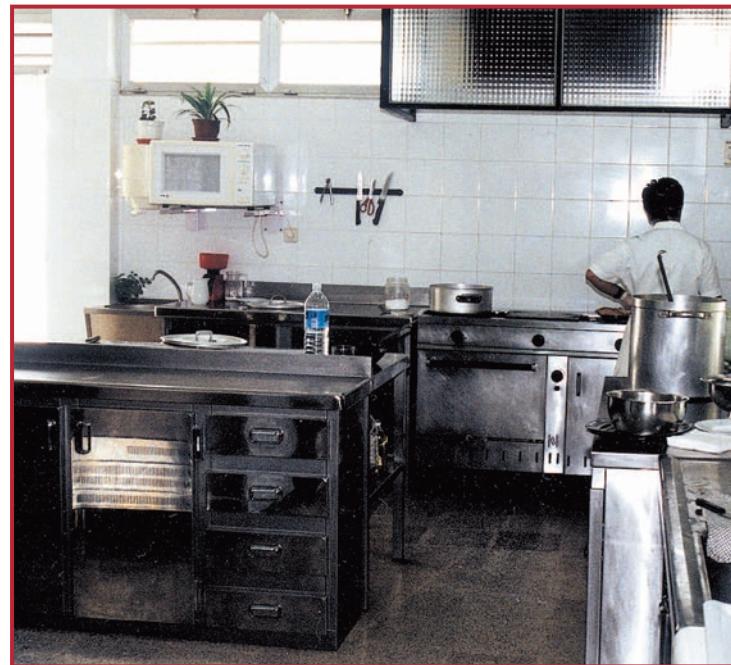
Maisutasunez kudeatu du ikastetxeko sukalde txikia, azken zazpi urteotan, Mari Carmen Matos sukalderiak. Okela goizeko zortzietai ikastetxeen izatea abantaila da; sukaldea bederatzietan jartzen dudala martxan kontuan izanda, ez du kalitaterik galtzen. Bere iritzian, umeek ondo baino hobeto igartzen dute desberdintasuna, barazkietan nabarmentzen da batez ere: gusturago jaten dituzte bertokoak; noizean behin izoz-

tutakoak prestatu behar izan ditut, eta ez dituzte gustuko: moko finekoak dira, ziurtatzen du. Gaur goizeko letxugak, esate baterako, Ormaiztegiko berotegian moztu berri dituzte, fresko-freskoak. Supermerkatuetan saltzen dituztenetan ezin daiteke honek zaporerik aurkitu.

Onura eta gustuari dagokienez dauden aldeak argituta, salneurrien borroka latza planteatzen du Irastorza. Salneurriei dagokienez, nahiz eta aldeak handiak izan daitezkeela uste izan, ez da egia; produktu batzuetan alde txikiak besterik ez dira izaten.

Ikasle "maître"

Laiotz Herri Eskolako ikasleek ez dute moko fina besterik erakusten. Jangelan bazkaltzen duten 50 umeen artean maitre edo jangela arduradunak aukeratzen dituzte. Txandakatu egiten dira astero; hiru ikasle arduradunek gainontzekoek baino lehenago bazkaltzen dute. Hustutako lehen platerak bildu eta bigarrena zerbitzatzeari ekiten diote. Gainera, gurasoen artean aukeratutako beste hiru laguntzaile nagusi dauzkagu jangelan lanean.

Sukaldea eskolaren ardatza da. Irudian, sukaldaria moko fineko ikasleen gustuak ase na-

Hiru ikasle arduradunak ikaskideak baino lehenago bazkaltzen.

Ander Arnaezek bederatzti urte ditu. Aste honetan berari egokitu zaio jangelako arduradun lana. Klasea bukatu eta gero

etortzen gara. Bazkaldu ostean, jolasteko aukera daukagu. Sukaldetik janaria hartz eta ikaskideei eramaten diegu, azaltzen du.

terak batu eta eskariak betetzeaz gainera, besteenganako errespetu eta erantzukizunaz ohartzen dira "maître" inprobisatuok.

ten aurrean dakusan oilaskoz egindako plater-kada deigarriari. *Etxean baino hobeto bazkaltzen dut eskolako jangelan. Ondo iruditzen zait bertako produktuak jatea. Kanpotik ekarritakoa ez dakizu nondik ekartzen duten.*

Mirenak eta gainontzeko ikaskideek gaurko moduko menu onuragarri eta deigarriak (benetako baserrietako lekak eta benetako oilaskoa patata fritituak) dastatzen jarraitu ahal izateko jangelako azpiegiturak eta funtzionamendua mantentza ezinbestekoa da. *Hezkuntza Ordezkaritzatik urtero kaleratzen dituzte jangelako kudeaketa zuzena hartzeko deialdiak. Enpresa zehatz batzuek janariak ekartzeaz gainera, bazkaria aurretiaz prestatuta etorriko litzateke. Orain arteko lana egiten utzi beharko ligukete. Bestela, jangela pribatizatu egin beharko genuke.*

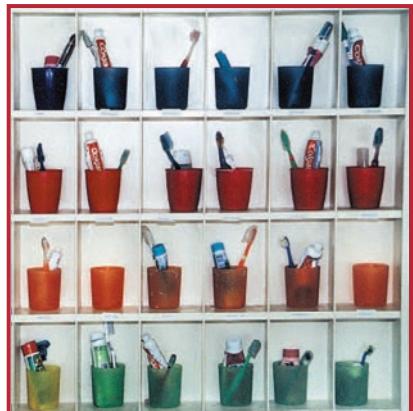
Anderren ustetan, askoz hobea da bertako produktuen prestatutako bazkaria. *Askoz ere gozoagoa da, dio, irribarreari eutsi ezinik.*

Jon Mugikak 11 urte dazka eta Anderrekin batera dabil, buru belarri, ikaskideen eskaerak ase nahian. *Nahiago dut niri zerbitzatzea baina tokatu egin zait, aitortzen du. Nire gurasoak bertako dendetara joaten dira erostra; ez gara supermarketuetara joaten, dio, ausarti. Miren Mugika laugarren mailan dago. Ez dio muzinik egi-*

Paraje ikusgarrian eraiki dute ikastetxea.

Kalitatearen aldetik kaltegarria izateaz gainera, herri mailan eragin zuzena izango luke aldaketa, azaltzen du, kezkat, Mari Jose Garmendia Ingorumen arduradunak. Jangela naturala bezain preziatua mantentzeko laguntza eskatzen dio Garmendiak administrazioari, Segurako moko fineko ikasleek, dendari txikiak eta baserritarrek eskertuko luketen laguntza.

Hortzetaiko eskuilak kolore ezberdinaren arabera ordenatuta egoten dira, umeek bereiz ditzaten.

BESTE ESPERIENCIAS INTERESGARRI BATZUK

IKASTURTEA	IKASTETXEA	HERRIA	PROIEKTUA	ARDURADUNA
2001/2002	Serantes LHI	Santurtzi	Intercambio de juguetes – Día del Juguete	José Manuel Echevarría
1998/1999	EPA Irun	Irun	Consumo responsable como bienestar para la salud	Cándido Cerro
2002/2003	Samaniego LHI	Gasteiz	Testu-liburuen berrerabilpena	Raúl López de Munain
1998/1999	Hautzaro Ikastola	Oiartzun	Kontsumerismoa: Irtenbidea	Ramón Gorrotxategi
1999/2000	Intxaurreondo Ikastola	Donostia	Birzikla dezagun, birzikla gaitezen	Inés Fernández
2000/2001	Iturzaeta LHI	Getaria	Eskolaren Hondakinak	Encarna Urzaiz

eskolako eko-auditoretza

Gure eguneroko beharrek (janaria, arropa, energia, garraioa...) inpaktu nabariak dakarziote ingurumenari, lehengaiak agortu egiten ditugulako eta behar horiek kutsadura eragiten dutelako. Bizi-kalitatea berraztertu eta adostu beharreko kontzeptua da, planeta bizitzeko moduko lekua izatea nahi badugu. Kontsumistak gara? Nola izan gaitezke kontsumitzale arduratsuak?

Kontsumistak ala kontsumitzale arduratsuak gara?

KONTSUMITZAILEEN ingurumen-sentiberatasunari esker, ingurumena zaintzen duten edo hain kutsagarrak ez diren prozesuen bidez elaboratutako produktuen eskaria gero eta handiagoa da. Kontsumo jasangarria gure oinarrizko beharrak asetzen dituzten eta bizi-kalita-

te hobea ematen diguten zerbitzu eta produktuak erabiltzean datza, betiere baliabide naturalen eta material toxikoen kontsumoa eta zerbitzu edo produktuaren bizi-ziklo osoko hondakin eta kutsagarrrien kopurua ahalik eta gehien murriztuz, hurrengo belaunaldien

etorkizuna ez hipotekatzeko xedez. Ikastetxean eta eguneroko erabaki guztietan gauzatu ahal ditugu kontsumo jasangarriaren aldeko ekinmen txikiak. Helburu nagusiak kontsumoa murriztea izan behar du; eta, horrekin batera, *hiru B-en araua* (berreskuratzea, birziklatzea eta berrerabiltea) aplikatu behar da.

Ekoauditoretza egiteko lehenengo urratsa egoera azterzeaz eta aurrean dugun egoera ezagutzeko datuak batzeaz arduratuko den batzordea eratzea da. Bildutako datuak aintzat hartuta, ikastetxearen egoera hobetzeko ekintzak taxutu ahal dira.

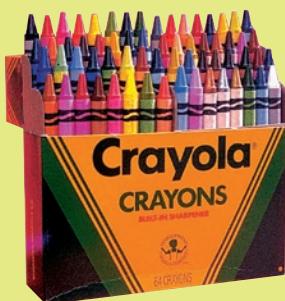

Zaborrak birziklatzea garantzi gutxiko lorpena dela pentsa dezakegu, baina bizimodu jasangarria iristeko beharrezko jokaeretako bat da.

Ikus ditzagun kontsumo jasangarriaren aldeko proposamen batzuk:

Eskolako materiala

Papera bi aldeetatik erabili ahal da, eta borragomaren azken erdiak lehenengoak bezain ondo garbitzen du. Erabilitako gutunazalak berriro bidali ahal dira. Aurreko urteetako liburuak konsultarako berrerabil daitezke.

Kontuz ibili behar dugu itsasgarriekin eta zuzenketak egiteko produktuekin, gai toxikoak eduki ditzakete eta.

Erabilitako arropak eta jostailuak aprobatxatzea naturarekin eta gure planetarekin solidaria izatea da, eta horrek sekula ez luke izan beharko inoren izen ona zikintzeko aitzakia. Paperezko kutxak, plastikozko ontziak, tetrabrikak... birziklatzeko paperaren biltontzi moduan erabil daitezke, plastika gelan, edota haziak ereiteko ere.

Energia

Berokuntzako gastua murrizteko, galdararen funtzionamendua optimizatu eta berogailuak ondo erregulatu behar dira. Horrela, dirua aurrezteaz gain, CO₂ gutxiago isuriko dugu atmosferara.

Argiak, behar ez diren guztietan itzali behar dira (gelatik irtetean, bai, noski, baina baita eguzkiak gogor jotzen duenean ere: gortinak itxiz edo arbelean argi bat ipiniz saihestu ahal dira izpien islak). Guztioi erabiltzeko eremuetan (pasilloetan, komunetan...) kontsumo txikiko bonbillak jarriz ere murriztu daiteke kontsumoa.

Ura

Txorrotak eta komun-ontziko tangak ondo ixten direla eta urik galtzen ez dutela ziurtatu behar da, eta behar direnean baino ez erabili. Hustubideak ez dira zabortegiak: ezin dira zarama botatzeko erabili.

Zoritxarrez, hirietan zehar bizikletaz ibiltzea oraindik utopia baino ez da. Halere herri askotan eguraldi ona egiten duenean ibil daiteke.

Janariak

Elikadurak, gure osasuna zaindu ez ezik, gure ondoko belau-naldiekkiko solidarioa izan beharko luke. Gure dietan ez ditugu proteina eta koipe gehiegiz sartu behar. Jolastorduan, hobe dugu opil industrialak eta zabor-janaria

Dosifikatzailedun txorrotei esker askoz ere ur gutxiago gastatzen da.

baztertu; ez dira osasungarriak eta, gainera, bildukin asko dauzkate.

Janaria, etxetik, behin eta berriz erabiltzen diren ontzietan ekartzea komeni da (horrela ez dugu plastikozko poltsarik edo aluminio-paperik erabili beharko).

Produktu osasungarriak eta tokian tokikoak kontsumitzea da onena (merkantien garraioan aurrezten da).

Festatxo bat prestazerakoan zenbat hondakin sortuko dugun kuintuan hartzekoa da.

Behin baino gehiagotan erabiltzen diren ontzi eta maha-tresnak aukeratzea komeni da. Erabili eta botatzea oso erosoa da, baina ez da jasan-garia.

Festak

Festetan (Gabonetan, inauterietan, urtebetetzeetan...), erabili eta botatzeko materialak saihestu egin behar dira. Papera, kartoia, plastikoa eta arropa zaharrak berrerabiliz, mozorroak egin daitezke.

Ikastetxeetan berogailuek dakartzate gastu handienetarikoak (San Frantzisko Eskola Publikoko jangela).

Bibliografia

- ◆ COMÍN, Pilar; FONT, Bet. **Consumo sostenible. Preguntas con respuesta**. Mielenrama Bilduma. Icaria Argitaletxea, Bartzelona, 1999.
- ◆ <http://www.forumambiental.org/cast/archivos/entorn02.htm>

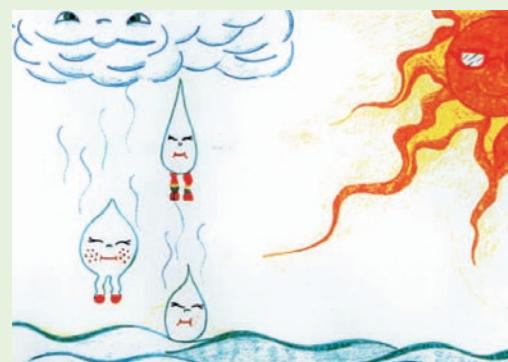

Uraren kontsumoa

Jardueraren garapena

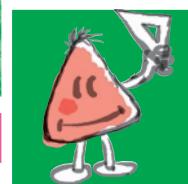
Erantsitako fitxak ereferentziaztat hartuta, uraren zikloari eta uren kutsapen indiskriminatuari buruzko ipuin bat kontatu ahal diezue ikasleei.

Hiru ur tanta ipuina proposatzen dizuegu. Hiru tanta adiskidek hodeietatik erreketara eta hortik itsasora egiten duten bidaia kontatzen du. Hauxe izan liteke kontakタren ikurritza: *Ibaiak mintzatuko balira...* Ibaietako urak zikintzeak dakartzan ondorioak ulertarazteko istorioa da.

HELBURUAK

- Ura ez kutsatzearen garrantzia eta uraren erabilera okerraz jabetzea.
- Ur-kontsumo arrazionalerako ohitura arduratsuak barneratzea.

Jogurt naturala nahi duzu?

17

KONSUMOA. Bitakora kaiera

Gai honekin zerikusia duten arloak

- INGURUNE NATURAL ETA SOZIALAREN EZAGUERA.
- MATEMATIKA.
- PLASTIKA.

Jogurtaren erreza

1. Berotu esnea kazolan su bizi, irakin arte, eta eragin bitartean kolaraz. Ondoren, kendu sutatik eta utzi hozten.
2. Ipini jogurta ontzi handian, eta eragin ore homogeneoa geratu arte. Esnea hoztu eta gero, nahastu jogurtarekin: erantsi esnea pixkana-pixkanaka, bi osagaiak ondo nahas daitezen.
3. Estali ontzia oihalaz, eta utzi leku epel batean 6 edo 8 orduz.
4. Banatu jogurta edalontzieta eta, jan baino lehen, sartu hozkailuan eta eduki bertan ordu bat edo biz.

Gure jogurta eta dendakoa

Erosi jogurt bat denden edo etxetik.

Begiratu dendan saltzen den jogurtaren etiketari: eskolan erabili ditugun osagaietan, zer gehiago daukate?; badu kontserbagarririk?, nolako ontzian dator?, berriro erabil daiteke ontzi hori?, eta gurea?

Gero, dendako jogurta eta eskolan egindakoa edalontzieta banatu. Ikaskideek, begiak estalita, biak dasatuko dituzte, gustukoena aukeratzeko.

- Bi jogurtetarik zein gomendatuko zenukete?
- Nola aurkezten eta iragartzan da dendako jogurta?
- Amaitzeko, prestatu gure jogurta iragartzeko kartela.

HELBURUAK

- Janariak etxeko eran prestatzea.
- Janari naturalen onurez jabetzea.
- Esnekiekiko interesa sustatzea.

MATERIALAK

- ◆ Kazola.
- ◆ Zurezko koiara.
- ◆ Ontzi handia.
- ◆ Beirazko sei edalontzi.
- ◆ Oihal zatia (ahal bada, artilezkoa).

Osagaiak

- Litro bat esne.
- Pote bat jogurt.

Komuneko papera

Gai honekin zerikusia duten arloak

- INGURUNE NATURAL ETA SOZIALAREN EZAGUERA.
- MATEMATIKA.
- HIZKUNTZA.
- ARTE HEZKUNTZA

HELBURUAK

- Behatzea eta datuak bildu eta sailkatzea.
- Kontsumo-ohiturak aztertzea eta horien gainean eztabaidatzea.
- Gastua zuzentzeko proposamenak egitea.

KOMUNEO PAPERA, funtsean, aurpegia, eskuak eta ipurdia garbitu eta sikatzeko erabiltzen dugu, baina ikasgelan ere erabili ohi dugu: zenbat erroilu astean?, eta hilean?, eta urtean?

Ikastetxean paseoa

Zenbat komun daude ikastetxeen? Zeinetan gasta-tzen dira erroilu gehien? Nork ipintzen ditu erroilu berriak komunetan? Zenbat ipini behar dira egunero?

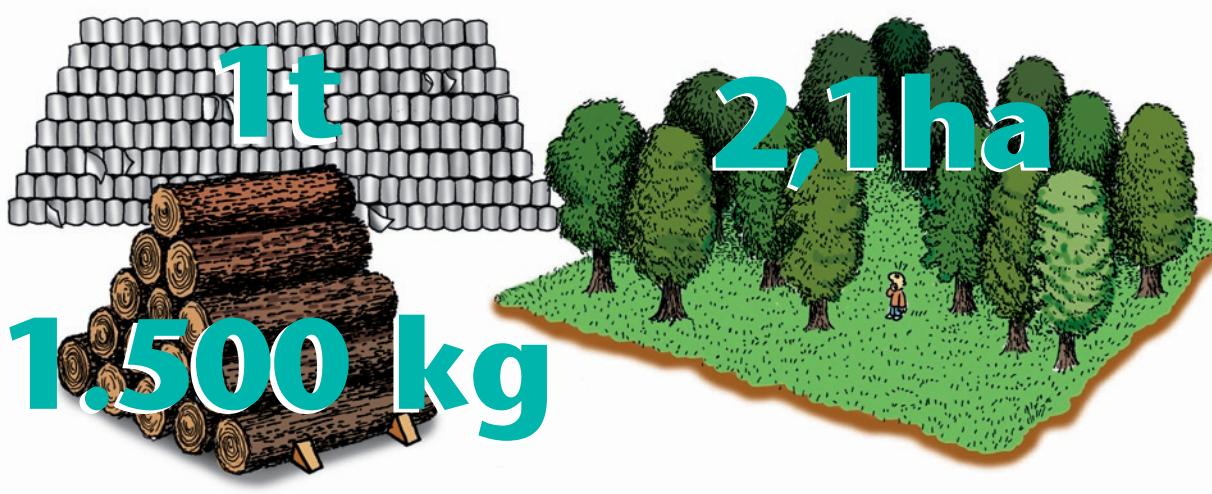
Kontsumoa kalkulatu

Komuneko paperak errazago mozten laguntzen duten lerro ziztatuak dauzka, paper zerrenda orritxo-tan banatzen dutenak. Kontsumoa kalkulatzea zere-gin erraza da, paketeetan erroiluaren luzera adierazi-ta dagoelako, bai metrotan, bai orritxotan. Papera erabili baino lehen, aldi bakoitzean gastatzen ditu-

gun orritxoak zenbatu egin ditzakegu eta, orritxoa neur tuta, erabilaldi bakoitzean zenbat metro gasta-tzen dugun kalkulatutako dugu.

Era horretan, ikasgelan inuesta egiten badugu, erraz kalkula daitezke komunera joateko batez beste-ko maiztasuna eta, pertsonako, ikasgelako eta egune-ko batez beste erabiltzen dugun papera. Gero, zifra hori ikastetxeko gelen kopuruarekin eta asteko, hile-ko eta urteko egun kopuruarekin biderkatuko dugu, erabiltzen dugun paper kantitatea arin-arin hazten dela konturatzeko. Egindako kalkuluak egiazatzeko, ikastetxearen garbiketa egiten duen enpresak eman-dako informazioarekin alderatu ahal ditugu.

Tona bat paper egiteko, 1.500 kg zur (2,1 hektarea lursail) behar direla kontuan hartuta, zakarrontzira edo komunetik behera botatzen dugun paper higie-nikoa ekoizteko, zenbateko zuhaitz-azalera behar den kalkulatu ahal dugu.

Zer erosten dugu?

19

KONTSUMOA. Bitakora kaiera

Gai honekin zerikusia duten arloak

- INGURUNE NATURAL ETA SOZIALAREN EZAGUERA.
- MATEMATIKA.
- HIZKUNTZA.
- ARTE HEZKUNTZA

HELBURUAK

- Behatzea eta datuak bildu eta sailkatzea.
- Kontsumo-ohiturak aztertu eta horien gainean eztabaidatzea.
- Kontsumoa hobetzeko alternatibak proposatzea.

IKASTALDEA BITAN banatuko dugu, azterlan xume bat egiteko. Talde bat ikastetxetik hurbilen dagoen supermerkatu edo *hiper*-era joango da, eta bestea,

dena euro batean edo euro batetik gora saltzen den denda batera joango da. Taula batean, honako behaketa honen ondorioak irudikatuko dituzte:

Salgaien zerrenda

ESKAINTZA BEREZIETAKOAK	MAIZEN EROSTEN DIRENAK	BEHARREZKOAK	EZINBESTEKOAK

- Zer salgai daude eskaintzan? (Gauza asko eskaintzen zaizkigu, baina eskaintza bereziko produktuei begiratuko diegu, hau da, apalategi-burueta kartelez iragartzen direnei).
- Zer produktu erosten dira maizen? (Kutxa erregistratzaleetan ikus dezakegu hori, produktua banan-banan pasatzen dira eta).
- Produktu guztiotarik, zein dira, zuen ustez, beharrezkoak?
- Eta beharrezko deritzezuen horietarik, zein dira ezinbesteko, eta zein ez dira hain beharrezko? (galdera horri erantzun aurretik, gogoratu Hirugarren Munduko jendearen bizimodua).
- Emaitzak taldean eztabaidatu eta gero, gure sailkapena (grafiko baten bidez), kontsumo-ohiturei buruzko gogoetak, eta kontsumoa hobetzeko proposamenak mural batean irudikatuko ditugu.

Zer ordaintzen ari gara?

Gai honekin zerikusia duten arloak

- NATUR ZIENTZIAK.
- GIZARTE ZIENTZIAK.
- MATEMATIKA.

HELBURUAK

- Produktu baten ekoizpen eta merkaturatze-prozesuaren faseak eta horiek azken prezioan duten eragina aztertzea.
- Markako produktuek merkatuan duten arrakastaz eztabaideztea.

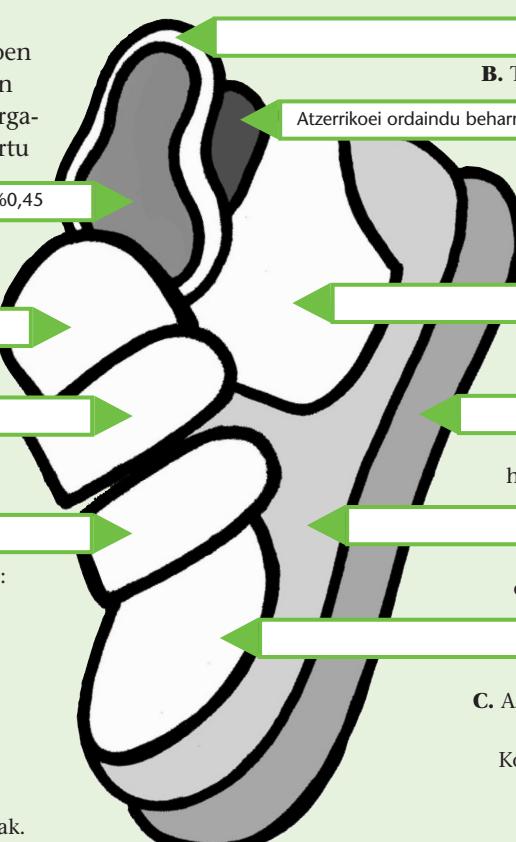
MATERIALAK

- ◆ Fitxa originala (ikus Iturriak) edo honako fitxa honen fotokopia.

Jardueraren garapena

MARKA EZEZAGUNEKO praka bakeroen eta nazioarteko ospea duten praken arteko prezio-aldea bistakoa da; zergatik ote? Horixe da ikasleek hausnartu beharreko gakoa. Horretarako, urrats hauek emango ditugu:

- A. Antolatu ikasleak sei taldean; talde bakoitza berak aukeratutako markako zapatilen fabrikazio eta salmenta prozesuaren maila bat izango da. Zapatinaren marraskiaren gainean idatziko dute egokitu zaien maila:
- Lehengaiak, amortizazioak eta garraio zein biltegi-gastuak.
 - Eskulanaren trukeno soldata.
 - Produktuaren banaketa.
 - Administrazio-gastuak.
 - Publizitatea eta babesak.
 - Enpresako akziodunen mozkinak.
 - Beste batzuk (atal honetan,

zehazten zailak diren beste alderdi batzuk jasotzen dira).

B. Talde bakoitzak honako problema hau ebazi beharko du:

Zapatilek 60 euro balio badute, eta zehazten zailak diren kontzeptuetarako %7,73 erabiltzen bada, zenbateko ehuneko eta zenbat diru dagozkio talde bakoitzari?

Datu hori aurkitu ondoren, batu sei emaitzak, azken prezioa 60 eurokoa den jakiteko. Atal horretan, talde bakoitzak proposatu duen ehunekoari buruz eztabaideztuko du, doia den ala ez ondorioztatzeko. Banaketa egokia ez bada, orekatu arte errepikatu beharko dute.

C. Azkenik, sei kontzeptuen benetako banaketaren berri izango dute. Kontrastatu proposatu dutenarekin eta esan bidezkoa den ala ez.

BENETAKO DATUAK

tula: %10,82 ■ 5. Publizitatea eta garraio-zein biltegi-izte-gastuak: %9,50 ■ 6. Akziodunen dibidendenak: %2,80
■ 1. Lehengaiak, amortizazioak eta garraio-zein biltegi-izte-gastuak: %29,35 ■ 2. Soldatza: %0,18 ■ 3. Banaketa: %39,62 ■ 4. Administrazio-gas-

Iturria:

HAINBAT EGILE. **Ingurugiro Hezkuntzarako Materialak // Materiales de Educación Ambiental: Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza // Educación Secundaria Obligatoria: Ekonomi-jarduerak eta ingurugiroa // Actividades económicas y medio ambiente.** CEIDA-Euskal Autonomia Erkidegoaren Administrazioa // Administración de la Comunidad Autónoma del País Vasco, 1996.

Hanburgesen mundua

21

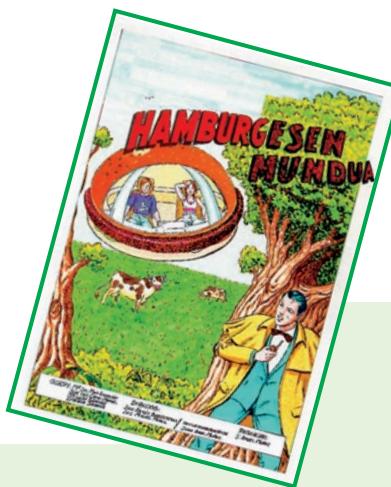
Gai honekin zerikusia duten arloak

- NATUR ZIENTZIAK.
- GIZARTE ZIENTZIAK.
- HIZKUNTA.

Jardueraren garapena

Helburuak aipatzean adierazi dugun bezala, jarduera hau ikasleek gure kontsumo-ohituren ondorioei buruz hausnartzean, batez ere hanburgesen kontsumo masiboari dagokionez, eta kontzeptu-mapan kausa/ondorio erlazioak eratzean datza.

1. Honakoa galdetuko diegu: zuen ustez, zer ondorio ekar ditzake hanburgesen kontsumoak? Ikasleen erantzun guztiek arbelean idatziko ditugu ordena zehatzik gabe, ideia-andana gisa.
2. Icasleak hiruzpalau taldetan antolatuko dira, eta talde bakoitzari **Hanburgesen mundua** izenburuko komikia emango diogu irakurtzeko.
3. Taldekideen artean, irakurri dutenetik atera dituzten ondorioak aipatu eta ideiak orri banatan idatziko dituzte.
4. Kontzeptu-mapa. Ideien eskema prestatzean datza (arbelean egin daiteke): ideia orokorrenetatik —goian— zehaztenetara joango gara. Ideien arteko loturak lerroen bidez adierazi behar dira, eta lerro horien gainean, ideia batzuen eta besteen arteko zubiarena egiten duten hitzak idatziz ahal dira. Amaieran, proposatutako ideia guztiekin elkarrekin lotuta egon behar dute; azken emaitza kontzeptuen mapa da.
5. Ariketa burutzeko, hasieran aipatutako ideiak amaieran lortutako maparekin erkatu egin daitezke.

Iturria:
Proyecto **Jugando a entender el mundo**.
Europar Komunitateen Batzordea. Adena/WWF.
Madrid, 1992.

HELBURUAK

- Icasleak kontsumoarekin lotutako alderdiak aztertzeko motibatzea, eta gai horren gainean dauzkaten iritziak adieraztea.
- Kontsumoaren konplexutasuna ulertzea eta ondorioak ateratzen eta kontzeptu-maparen bidez erlazionatzen jakitea.

MATERIALAK

- ◆ *Hanburgesen mundua* komikia, *Jugando a entender el mundo* proiektutik ateratakoa.

Ingurumenak bete-betean hartzen du etxeetan egunero hainbat konturen gainean hartzen diren erabakien eragina: zer produktu erosi eta nola erabili, zer leku nahiago den lan egiteko eta bizitzeko, zer etxebizitza mota, hondakinak deuseztatzeko zer metodo erabili, oporraldia non igaro...

Kontsumitzzaile ala kontsumista?

GUTAKO BAKOITZAK ingurumenari presio murritza jasanarazten diogun arren (industriek eragiten dituzten inpaktuen aldean), pertsona askoren erabakien ondorio konbintuak ingurumen-arazo ugaritan eragina duen faktore garrantzitsua dira; arazo horietakoak dira, besteak beste, airearen eta uraren kutsadura, hondakinaren sorrera, habitataren asaldura eta aldaketa klimatikoa.

Etxeetako energia-erabilpena, bidaia, hondakinaren sorrera eta kontsumitutako eta deuseztatutako produktuen bolumenaren hazkunde absolutua gorantz doaz etengabe herri garatuetan; baina, noiz arte jasan dezake hori planetak? *Aztarna ekologiko* esakuneak hauxe neurten du: pertsona bakoitzak, bere kontsumo-mailari eta sortzen dituen hondakinen

mailari eusteko, zenbat hektarea lur (bertako batez besteko baliabideak ere barne hartuta) okupatzen duen.

Munduan gauden 6.000 milioi gizakion *aztarna ekologikoa* dauden baliabide guztiak baino %30 handiagoa da. Agidanez, neurriz kanpo erabiltzen ari gara gure planetako baliabideak, ingurumenaren eskaintza

HELBURUAK

- Gure kontsumoak ingurumenari jasanarazten dion inpakta ezagutzea.
- *Aztarna ekologiko* kontzeptua ulertzea.

abiada bizian ahitzentz dugularik.

Gutako bakoitzaren inpakta nolakoa den ikusteko test moduko bat proposatzen dizuegu ondoren. Atal bakoitzak bi erantzun-aukera ditu, A edo B. Seinalatu zure oraingo bizimoduari gehien hurbiltzen zaiona. Amaitzean, batu zeure erantzunei dagozkien puntuak.

- a.** Autoz joaten zara ia beti.
 b. Garraio publikoan, bizikletaz edo oinez joaten zara ia beti.

- a.** Urtero, bidaia luze bat egin ohi duzu, zure probintziaren mugakide ez diren beste batzuk bisitzatzeko.
 b. Oro har, zure Autonomia Erkidegoaren barruko bidaia laburrak egiten dituzu.

- a.** Oso hondakin gutxi birziklatzen dituzu, edo bat ere ez.
 b. Zaborra ahalik eta gehien murrizten duzu (adibidez, bildukin gehiegiz dakartzaten produktuak arbuiatuz), eta ahal duzun guztia birziklatzen duzu.

- a.** Etxea epel daukazu beti, isolatzeko sistema gutxi erabiltzen dituzu eta, horregatik, diru asko gastatzen duzu berokuntzan.
 b. Berogailua neurriz erabiltzen duzu, isolatzeko sistema egokia daukazu eta, beraz, diru gutxi gastatzen duzu berokuntzan.

- a.** Diru asko gastatzen duzu elektrizitatean, eta aparatuak eta argiak piztuta uzten dituzu, erabili ez arren.
 b. Beti deskonektatzen edo itzaltzen dituzu aparatu eta argiak, eta diru gutxi gastatzen duzu elektrizitatean.

- a.** Ez duzu pila kargagarri erabiltzen, eta pila asko gastatzen dituzu etxetresna txikietan.
 b. Pila kargagarri erabiltzen dituzu.

- a.** Egunkariak eta liburuak maiz erosten dituzu.
 b. Egunkariak partekatu egiten dituzu, eta, orokorrean, liburuak erosi beharrean, liburutegietara joaten zara maileguan hartzera.

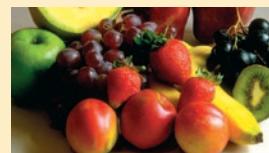
- a.** Prestatuta dauden eta bildukin asko dituzten janariak erosten eta kontsumitzen dituzu.
 b. Batez ere, janari freskoak eta tokiko produktuak erosi eta kontsumitzeko ahalegina egiten duzu.

- a.** Markako jantzi eta oinetakoak erosten dituzu, ikastetxean begi onez ikus zaitzaten.
 b. Behar ahala erosten dituzu jantzi eta oinetakoak, markari begiratu gabe.

- a.** Sarritan bainatzen zara.
 b. Normalean, dutxatu egiten zara.

Batutako puntuak ingurumenari jasanarazten diozun impaktuaren eta zure kontsumoaren neurria adierazten dute: zenbat eta puntu gehiago batu, orduan eta handiagoa da zure impaktu. **A** erantzunek 10na puntu balio dute, eta **B** erantzunek 2na puntu.

20-30 puntu. Zorionak! Arduratsua zara, eta zure ingurumen-aztarna txikia da.

30-80 puntu. Guztiok zuk beste kontsumituko bagenu, daukaguna eta beste planeta bat beharko genituzke.

80-100 puntu. Zure aztarna ekologikoa oso handia da. Pertsona guztiak zu bezala biziz gero, hiru planeta beharko genituzke.

Gehiago jakiteko:

Aztarna ekologikoari buruzko informazio gehiago aurkitzeko, begiratu web gune honetan: <http://centros5.pntic.mec.es/ies.numero.3.de.parla>

Pantailaren biktimak

Azpiko jantzien fabrikatzaileek, salmentetan izandako jaitsiera handiak asaldatuta, hauxe eskatu zioten Sucedío una noche filmaren ekoizleari: Claudette Colberten aurrean biluztean, Clark Gable ausartak barruko kamisetarik ez zeramala erakusten zuen eszena zentsuratzea.

SHIRLEY TEMPLE aktore gaztearen arrakastaren ostean, haren karreraren hasieran, umeentzako apainketa-institutuak loratzen hasi ziren eta, aldi berean, esne eta olo-maluten fabrikek bete-betean ziharduten. Tom Cruisek protagonistaren papera egiten zueneko *Top Gun* filmaren arrakasta ikusita, Estatu Batuetako itsas armadak errekrutatzeko bulegoak ipini

zituen zineen sarreretan; handik gutxira, soldaduen kopurua igo egin zela egiaztatu zuten pozik mili-

tarrek. Gezurra badirudi ere, egia da. Pantailan era-kusten denak kontsumo-gizartean daukan ondo-

rioen adibideetako batzuk dira horiek.

Baina aipatutakoak dibertigarrienetakoak dira, beste batzuk, aitzitik, ez direlako hain jostagarri, esaterako, ikasle estatubatuar gazteak ikaskidea hil izana, *Nike* zapatilak lapurtzeko; edo *Superman* heroiaaren fan askok beren buruaz beste egin izana, gizakiok hegan egin dezakegula sinetsita. Publizitatearen arloa taldeka aztertzea proposatzen dizuegu, nolabait berarekiko jarrera kritiko eta eraginkorragoa hartzeko: zehatz-mehatz jakin behar dugu zer saldu nahi diguten eta zer bitarteko erabiltzen dituzten horretarako.

Publizitate-iragarkiak auzitan

Oro har, ohikoena iragarkiez paso egitea bada ere, oraingoan ahalegina egin beharko duzue —taldeka nahiz banaka—, deigarri iruditzen zaizkizuen iragarkiak argitu edo xehatzeko. Zentzugabeak direlako aukeratu ahal dituzue, edo sexistak direlako, esate baterako.

Publizitate-iragarkien tailerra

Hasteko, iragarki bat edo bi grabatuko dituzue bi-deo-zinta batean. Gaineko ikaskideei erakutsi, eta jolastu egingo zarete iragarkiarekin: telebistaren pantaila estalita eta iragarkiko ahotsak guztiok entzuteko moduan daudela, zer iragartzen den galdetuko diezue; gero, irudiak bolumenik gabe ikusi, eta galdera bera egingo diezue (batzuetan begi-bistikoa izango da, baina ez beti).

Ondoren, iragarki osoa eztabaidatuko duzue: iragarkia egiteko zer argumentu erabili diren; era-

kargarriagoa izan dadin, zerez baliatu diren (musikaz, koloreez, hotsez...), nolako publikoari zuzen-tzen zaion...

www.adbusters.com

Enjoy

Bereziki gomendatzen dizuegu **adbusters** (iragarki-harrapatzaleak) talde kanadarraren web hori, transnacionalei eta berorien eskandaluzko jokabideei buruzko datuak ematen ditu-eta; adibidez, nola Nestlé etxeak duela gutxi zor izugarri bat ordaintza exijitu dion Etiopiako gobernuari. Irudian, adbusters taldeak Greenpeacearen kanpainarako egin-dako posterra. Kanpaina horren xedea Coca-Cola euren salmenta-tokietan CFCrile gabeko hozkailuak erabil zitzan lortzea zen. Internetean bidez zabaldutako iragarki dibertigarriaren arrakasta ikusita, Coca-Cola kutsadura urritzeko helburuarekin bat egin, eta bere hozkailu eta salmenta-makina guztiak aldatzea erabaki du. Horrek argi uzten du Dabidek, batzueta, Goliath garaitzerik ez badu ere, konbentzitu egin dezakeela.

Iragarkiari *tripak* atera eta bere oinarriak desmuntatu ondoren, *kontrairagarkia* egingo duzue, lehengo iragarki hura berreginez. Horretarako, hementxe dauzkazue iradokizun batzuk: beste testu bat idatzi eta antzeztu ahal duzue (gero iragarkia zuen ahotsekin ikusiko duzue), iragarki originalaren musika beste batez ordeztu, edo rolak aldatu (emakumeari gizonaren ahotsa jarri eta alderantziz), adibidez. Emaitza guztiz ezberdina izango da. Oso ondo pasatzeaz gain, erraz konturatuko zarete iragarkia erabat aldatzen dela osagai batzuk —itzuraz txikiak— aldatuz gero.

La identidad ética y política de la educación ambiental

**José Antonio
Caride Gómez**

Catedrático de Pedagogía Social.
Universidad de Santiago de Compostela.

EN LA DEGRADACIÓN AMBIENTAL se resumen muchas de las crisis de nuestro tiempo. No sólo las que tienen su origen en las graves perturbaciones de los ecosistemas naturales y de sus múltiples formas de sostener la vida. También las que nos afectan como sociedad y civilización, ante la reiterada incapacidad del género humano a la hora de afrontar las frágiles circunstancias en las que se inscribe la existencia de amplios colectivos sociales, maltratados por situaciones de injusticia, desigualdad, violencia, explotación o pobreza. Unas y otras, expresión de realidades con las que convivimos cotidianamente, a las que —con mayor o menor énfasis— se ha tratado de dar respuesta imaginando nuevos cauces para la consecución de un desarrollo más integral y sustentable.

Desde los primeros años setenta, la Educación Ambiental ha tenido la virtud —o el atrevimiento— de sentirse partícipe de esta búsqueda, otorgando una especial relevancia a la educación y a los educadores en la aproximación de los ciudadanos a un saber y quehacer ambiental al que otras educaciones venían mostrando una persistente indiferencia.

En este sentido, y a pesar de las ambigüedades que anidan en muchas de sus propuestas, las aportaciones que la Educación Ambiental viene realizando a la comprensión y mejora del medio ambiente han posibilitado que seamos cada vez más conscientes de la necesidad de disponer de un entorno ecológicamente habitable, incidiendo en la responsabilidad de las personas y de los pueblos en el logro de una administración mucho más prudente de los limitados recursos del Planeta.

Además de incrementar la sensibilidad sobre los problemas ambientales —de modo particular, los que toman como referencia la Naturaleza— y sus consecuencias para la supervivencia, la Educación Ambiental ha contribuido a propiciar un cambio en las miradas que dirigimos al mundo. Y, de paso, a revisar ciertos comportamientos y actitudes relacionados con su conservación, a ampliar las lecturas sobre el medio ambiente y la complejidad que lo caracteriza, a divulgar conocimientos sobre los *hechos ambientales* y la incidencia que en ellos tiene la acción humana, a acrecentar las infraestructuras disponibles para percibirlos e interpretarlos... Más que esto, también ha favorecido nuevas visiones sobre la educación y los modos de educar —dentro y fuera de los sistemas educativos—,

innovando los contenidos y las metodologías, diversificando las prácticas pedagógicas, multiplicando los agentes, restableciendo valores, sugiriendo opciones estratégicas para el logro de una formación más plena y transversal a la vida en toda su diversidad.

Sin embargo, en el marco de una sociedad que se globaliza retrocediendo en la distribución equitativa de los bienes que se ponen a disposición de los ciudadanos; indiferente y hasta condescendiente con los abusos del poder político, financiero y mediático; insegura en sus convicciones y en las prácticas democráticas que sustentan la convivencia; dubitativa en la generalización de los derechos a la igualdad, la libertad o la fraternidad... son logros insuficientes, aunque estimables. No sólo porque en muchos de ellos se hace visible la distancia existente entre lo que se declara —como principios, objetivos, finalidades, estrategias, programas, etc.— y lo que se hace en nombre de la Educación Ambiental, sino por la desesperanza o el desasosiego que late en el empeño de quienes esperábamos más de sus tentativas, en menos tiempo.

Bien es cierto, se ha hecho de esta educación *ambiental* un eje más de los muchos que se han ido trazando en las últimas décadas (en torno a la interculturalidad, la paz, la solidaridad, la salud, el consumo, la moral, etc.), para poner en práctica una educación que sea coherente con la construcción de una sociedad más justa y cohesionada. O, si se prefiere, de una Tierra en la que seamos capaces de armonizar el derecho al *desarrollo de todos* con todos los derechos que debe procurar el desarrollo, entre ellos los que tienen como soporte la biodiversidad y el medio que la acoge.

Es imprescindible que la Educación Ambiental afirme sus señas de identidad, y, con ellas, su protagonismo en los escenarios de la política y de la ética. De un lado, porque la naturaleza ética y política de la Educación Ambiental es innegable cuando tratamos de vincularla a procesos que deparen sociedades *sostenibles y desarrolladas*; de otro, porque es impensable activar los valores que proclama, a favor de la transformación social y de la *responsabilidad global*, sin hacer explícitos los perfiles alternativos que subyacen a su caracterización como un movimiento histórico-social que pretende trascender las buenas prácticas ambientales y/o pedagógicas, por muy importantes que ambas sean.

SARETIK BUELATAKA

Kontsumo kritiko eta arduratsua www.pangea.org/spie/selba/EconomiaConsumo.htm
Pentsatu duzue inoiz nondik datozen kontsumitzen ditugun produktuak, edo zer baldintzatan egiten duten lan produktuok ekoitzun dituzten langileek? Merkatuko produktuak aukeratzean alderdi horiek eta beste batzuk aintzat hartzea kontsumo kritiko eta arduratsuzko ekintza litzateke.

Aurrezteketa eta ingurumena zaintzeko aholkuak www.enbuenasmanos.com
En buenas manos atariak kontsumo arrazionalean oinarritutako hainbat aholku ematen ditu, etxeen aurrezteaz gain, ingurumena hobetzen lagunduko digutenak. *Eología* atalean, garapen jasangarria, nekazaritzako ekologikoa, kutsadura eta beste gai interesgarri ugariri buruzko sailetarako sarbidea aurkituko duzue.

Gure aztarna ekologikoa www.vidasostenible.com
Geure buruari eguneroko kontsumoarekin eta horrek ingurumenari dakarzkion ondorioekin lotutako galdera batzuk egin beharko genizkioke.

Bidezko merkatitaritza

ZIURRASKI, zuetako askok izan duzue noizbait Bidezko Merkatitaritzen berri. *Bidezko* berbak abstraktua badirudi ere, elkarre eta GKE asko dabilta Hirugarren Munduko herrietako ekoizleek euren lanarekin bat datorren solda jaso dezaten lortzeko borrokan. Beste helburu batzuk ere lortu nahi dituzte, hala nola ekoizleontzako bizimodu duina, gizon eta emakumeen arteko berdintasuna, ingurumenerako begirunea eta abar. Herri txiroetan ekoiztutakoak importatzenten dituzten multinazional handiek, herri ekoizleen pentzudan, mozkinak bidegabeki gizentzeari utz diezaioten lortzeko borroka ez da batere samurra; batez ere, kontsumitzaleok, zeharka, esplotazio horretan parte hartzen segitzen dugula kontuan hartuta.

Ertamerikako edo Afrikako herri asko euren kafe-ekoizpenaren menpe bizi dira; hala ere, hauxe

Ekoizleek bitartekoek baino mozkin handiagoak ateratzea beharrezkoa da.

da mozkinen banaketa: %93, kafe-empresa eta bitartekariantzat, eta %7, kafe-landareak hazten dituzten nekazariantzat. Zeuk ere lagundu ahal duzu egoera hori aldarazten. Adibidez, Intermonek —behean aipatuko ditugun beste elkartek beste— parte hartzeko aukera emanen duten hainbat kanpainen dihardu: *Comercio con Justicia* erakusketa ibiltaria martxoan eta apirilean zehar igaroko da gure

Erkidegoko hirietatik. Eskatu Intermonen kanpaina horren datei buruzko informazioa, eta parte hartzeko aukera ematen duten beste kanpaina edo jardueren berri ere.

Puntu berdea

ARKAITZ ESTIBALLES Galdakaon jaio zen 1977an eta bertako Ikastolan hasi zen bertsotan. Berto idatzietan eta bat-bateko jardunean hainbat sari irabazi ditu. Egun, herririk herri kantatzeaz gain bertso-irakasle dabil hainbat tokitan.

Neuria: Hamarreko txikia.
Doinua: Lagundurikan denoi

Zapatillak "Adidas", jertsea "Astore", "Nike"en niki urdina, "Reebok"en bi more, prakak sei pare "Levis", lau "Liberto" ere, eros eta ezin armairuan gorde, zentzunez erostea ez ote da hobe?

Telebistak edozer saldu arren errez ez dezala pentsatu berak gure ordez, munduko lehengaiak urria direnez kontsumitu aurretik jokatu zentzunez: pentsatu zer erosi ta zer erozi ez!

ADSID
Equimercado
Fundazio honek Latinoamerikan Bidezko Merkatitaritzen alde lan egiten duten hainbat GKE hartzten ditu barne. Boluntarioen proiektuetan parte hartzeko, 16 urtetik gorantz behar duzu.

Arabán
Pintore kalea, 27, etxabea. Gasteiz. ☎ 945 286358. vitoria@adsis.org

Bizkaián
Ibañez de Bilbao, 15, solaria-urtea. Bilbao. ☎ 944 240 881 bilbao@fundacion.adsis.org

Gipuzkoan
San Pedro hiribidea, 13, etxabea. Donostia. ☎ 943 400 021 www.adsis.org kontadores@fundacion.adsis.org

Emaus/Erein
Elkarte honek ere denbora luzea darama Bidezko Merkatitaritzen aldeko lanean. Informazio-kanpainak eskaintzen dituzte ikastetxe eta unibertsitateetan, eta boluntarioentzako

prestakuntza-ikastaroak ere antolatzen dituzte. **Bizkaian**
Mazustegi, 21-25, Bilbao. ☎ 944 790 737 bibao@emaus.com

Gipuzkoan
Ubako bidea, 37. Donostia. ☎ 943 454 573 www.emaus.com fundacion@emaus.com

Intermón-Oxfam
Urkixo zumarkalea, 11. Bilbao. ☎ 902 330 331 www.intermon.org

Mercadecó
Irabazi asmorik gabeko elkarte honek Bidezko Merkatitaritzen

aldeko kanpaina eta proiektuetan laguntzeko boluntariotza sustatzen du.

Arabán
Nieves Cano, 55. Gasteiz. ☎ 945 232 470

Bizkaian
San Felizísimo plaza, 1. Bilbao. ☎ 944 763 055 www.arrakis.com mercadecó@arrakis.es

Gipuzkoan
Geltoki kalea, 24. Irun. ☎ 943 616 540

Komikiak

Mafalda, denboraz kanpora

Mafalda. Tiras de Quino. Ed. Lumen.

Mafaldaren komikiak hainbat belaunaldiren baluarte ideologikotzat har daitzke. Nork ez du ezagutzen edozeren gaineko galderak egiten dituen beltzaran txikia? Bainaz ez du erantzunik aurkitzen, ez bere familian, ez bere lagunen artean, ez eskolan; hala ere, ez da fidatzan, eta heldu asko baino askoz kritikoagoa da inguruan duen guztiarekin. Mafalda kontsumismoaren aurka, gerraren aurka, imperialismoen aurka dago... Bainaz ezin Mafaldaren aurka egon. Bere kultura-erreferentziak eta zuenak ezberdinak izan arren, burutxo pentsalari hori eta Quinoren istorioetako gainerako pertsonaiak (Susanita, Manolito...) denboraz kanpokoak dira. Euren inozotasun adimentsuan oinarrituta salatzen dute munduko desordena, eta egunotan pil-pilean

dauden hainbat eta hainbat arazo larri kontuan har-tuta, ez da gutxi salatu beharrekoa.

Irratsaioa

Beste lurralte batzuetako ekipajeak

Viento Sur

(Radio 3. Larunbatero, 10:00etatik 11:00etara).

Inmigratioari buruzko Legea, Atxilotek Tarifan, Zortzi pertsona hilda patera batean Lanzaroten... Behin baino gehiagonetan entzun dituzue horrelako tituluak, ezta? Hala ere, inmigrazioak telebistan edo egunkarietan erakusten zaizkigunez beste aurpegi asko ere baditu: Estatura era askotako arrazoiek bultzatuta etortzen diren pertsonena, hain zuzen ere.

Radio 3ek larunbat goizetan emititzen duen programa horretan, euren bizitza beste norabide baterantz zuzendu nahi duten gehienentzat ikaragarri bihurtzen ari den errealitatearen beste ikuspegia batzuk eza-gutzeko aukera izango duzue. Pertsona horien musiken, ohituren eta abarraren berri izango duzue, eta nola edo hala lagundu nahi duenak elkartasun-bide, boluntario-sare eta antzeko elkarrekin harremanetan jartzeko modua ere aurkituko du bertan.

bideoklubean

Txartelaren kontura

Rosalie va de compras

Gaur egun, dirua ere birtual bihurtu zaigula dirudi. Kontuan sosik ez badaukagu ere, berdin dio, dena eros daiteke. Txartelen aroan bizi gara: visa electron, Corte Inglésen txartela, urrezko bezeroen txartela... Erraza, garbia eta arina; nahikoa da kutxazainera sartu, eta zenbakia gorriak loditzen ikus-tea. Gauza bera gertatzen zaio Percy Adlon zuzendari alemaniarraren film honen protagonistari, Rosalieri. Arkansaseko herri txiki batean garatzen da, eta Estatu Batuetako kontsumismo-grinaren kontrako satira modukoa da. Marianne Sägebrecht eta Brad Davis dira giza kontsumismoaren zentzugabekeria erakutsiz jostaraziko zai-tuen pelikula honetako aktore nagusiak.

Irakurgaiak

Batere ume ez direnentzako ipuinak

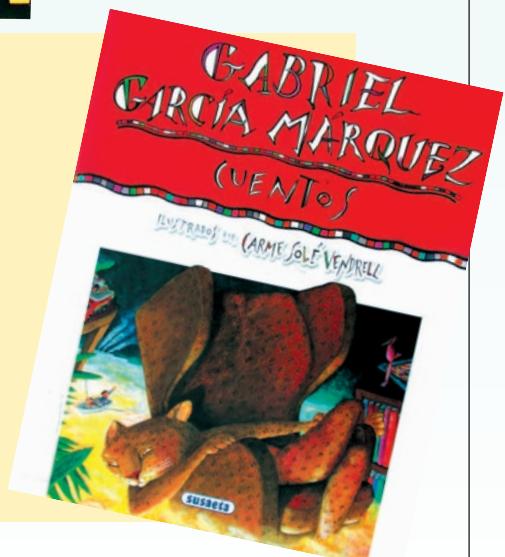
Cuentos

Gabriel García Márquez

Carme Solé Vendrellen irudiekin.
Susaeta. Madril, 2001.

KOLOREZKO IRUDIZ apaindutako sei kontaketa osatzen duten antologia hau erabateko festa da zentzumenentzat. Idazle kolonbiarraren idazkera berezia-ri esker, hainbat sentsazio bizi ahalko

dituzu: eguerdiko beroa herrixka bakarti batean, zirimiriak zinkeko te-latuan ateratzen duen hotsa, lore-sorta baten lurrina... (bereziki gomen-datzen dizuegu *La siesta del martes* izenburuko kontaketa). Oraindik asmatu gabe dago Literaturako Nobel Saria jaso zuen idazle honen literatura maila ordeztu ahal duen bideo-jokoa edo telesaioa. Merezi du umeak protagonistatzen dituzten istorio horietan sartu eta bertan luzaroan geratzea.

Denon eskola reutilizará los libros de texto

Denon Eskola es la Federación de Escuela Pública de Álava. Nace de la fusión de Herri Eskola, Federación de Primaria Fapaes, Federación de Secundaria y de la incorporación de las ikastolas, y agrupa prácticamente a la totalidad de las AMPAS de Álava.

Es una organización sin ánimo de lucro que persigue fundamentalmente la defensa del derecho de los padres y madres del alumnado de la escuela pública a participar de pleno en el funcionamiento de los centros educativos. Enraizada culturalmente en Euskal Herria, defiende una enseñanza humanística y científica, de calidad técnica, que desarrolle un espíritu crítico libre, compensando las desigualdades e integrando la diversidad.

¿Cómo surge la idea de la campaña de reciclaje de libros de texto? En Denon Eskola desde hace tiempo venimos planteándonos la gratuidad de los libros de texto en la enseñanza obligatoria. Entendemos que si no pagamos los pupitres como material imprescindible, los libros tampoco, y que desde las administraciones públicas se debe dotar de este recurso a los centros. Por otra parte, creemos que es necesaria y educativa la reutilización de los libros, que no acaben en las estanterías o en los contenedores de papel todos los años, con el coste económico y ecológico que esto supone. Se lo planteamos al Departamento Municipal de Educación del Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz; éste acogió de muy buen grado la idea, y dio forma a la campaña *Liburtxo*.

¿En qué consiste esta campaña?

Consta de varias fases, que van desde junio 2002 a junio de 2003. La primera fase, en la que nos encontramos, es la presentación de la campaña a los medios de comunicación, a toda la sociedad en general, y a los centros

educativos y familias en particular. Continuaremos con reuniones con todas las familias, planteándoles el proyecto. En principio Denon Eskola planteó el proyecto a las AMPAS, y éstas a la vez adquirieron el compromiso de informar a todos los padres y madres de sus centros. El objetivo era crear un sistema de recogida de libros de texto, en los centros que se adhieran a la campaña, con la función de ser reutilizados por otros alumnos/as y evitar comprar innecesariamente todos. Asimismo, vamos a impulsar la firma del documento de adhesión a la campaña por parte de las familias interesadas. Haremos entrega del elemento identificativo de la campaña. Para ello se diseñó una pequeña mascota, en forma de libro, denominada

Liburtxo, que consiste en un imán, para que se tenga en casa a la vista, y nos recuerde a lo largo del curso la necesidad de cuidar los libros, que serán reutilizados por otros/ as compañeros /as, poniendo especial atención a la hora de forrar los libros, evitando poner reseñas, pintarlos innecesariamente etc. Durante el curso se trabajará para mantener a todos con la mente abierta a cuidar los libros y convencer a todos los miembros de la comunidad educativa, de la necesidad de hacerlo, cuantos más mejor.

¿Qué objetivos esperan cumplir?

Concienciaros de la necesidad de reciclar los libros de texto, evitando el coste económico y ecológico que ello supone. Asimismo, queremos mentalizar de la necesidad de la utilización racional de los recursos naturales (tala de árboles, en el caso de los libros); pasar de la propiedad particular a la comunitaria, del consumismo a la racionalización; que las editoriales al servicio de la escuela y no al revés. Planteándoles nuestros objetivos, que editen libros reutilizables.

¿Qué debería hacer una asociación que decidiera implicarse o llevar a cabo una experiencia similar?

En primer lugar ponerse en contacto con su AMPA o con la dirección del centro. Este es un proyecto en el que es necesario que nos impliquemos todos. Sin el apoyo del profesorado, cuesta más llevarlo a cabo. También es

una excusa para hablar de diferentes temas relacionados con el medio ambiente.

¿Qué otros objetivos desarrolla la Federación con respecto al medio ambiente?

A través de las AMPAS y el Consejo Escolar, potenciamos que se establezca la comisión de Salud y Medio Ambiente dentro del centro. Como área transversal, se trabaja la educación medio ambiental, pero no como una exposición teórica de ideas o datos, sino que ha de tener una vertiente práctica que contribuya a un cambio de mentalidad y a modificar actitudes y hábitos.

Kontsumo eskola

Kontsumitzen ere ikasi egiten da

KONTSUMO ESKOLA kontsumo gaietan espezializaturiko heziketa zentroa da.

Gasteizen dago eta Eusko Jaurlaritzako Kontsumo Zuzendaritzaren menpe dihardu. Bere instalazioetan, mediateka, infoteka, elkarre eta ikastetxeentzat antolatzen diren tailerrak garatzeko bilera-areto eta langelak, eta mintegi espezializatuak aurkituko ditugu, nahi duen ororen eskueran.

Bertan eskaintzen zaigun material didaktikoan, besteak beste, publizitatea, etiketak, erosketak, elikadura, kontsumizailearen eskubideak eta, ingurumenaren arloan, hondakinen gaikako bilketa, birziklapena eta berrerabilpena lantzen dira. Dokumentazio-zentro honen material guztia maileguan uzten dira.

Kontsumoari buruzko

Tailer Ibiltariak

Kontsumoari buruzko Tailer Ibiltariak Kontsumo Zuzendaritzaren eskaintzakoa da, IHITZAn behin baino gehiagotan iragarri dena (oso interesgarria ikastetxeentzat).

Lehen Hezkuntzarako, hamalau tailer daude aukeran, eta Bigarren Hezkuntzarako, hamabost. Ikastetxe bakoitzak gutxiez bi tailerretan eta gehieitez bostetan har dezake parte, baina aukeratutako tailerrak ikasmila bat

baino gehiagotan garatu daitezke. Jardueraren atalik garrantzisuenetako bat kontsumo hezkuntzaren gainean etapa bakoitzera beraz taxututako material didaktikoa irakasleei aurkeztean datza, eta beste bat gurasoei zuzendutako informazio-hitzaldia da, aukeran dauden zazpi gaiteko bati buruzkoa.

Tailerretan parte hartzeko, honako eskakizun hauek bete behar dira: irakasleak tailerretan egotea, beharrrezko azpiegitura (bideoa, erretroproyektorea...) duten hiru gela izatea, eta Eskola Kontseiluak edo gurasoen batzordeak gurasoentzako hitzaldirako deialdia egiteko konpromisoa hartzea. Tailerre ordu eta erdia irauten dute.

Kontsumo Eskola gela informatizatu batez hornituta dago.

Kontsumo eskola

Adriano VI.aren kalea, 20, 1.
GASTEIZ
© 945 016 600
Ordutegia: 9:00etatik 13:30era
eta 15:30etik 19:00etara

Tailer ibiltariak

Eskariak:
www.euskadi.net/consumo
web gunearen bitarbez, telefonoz (945 019 926) edo faxez (945 019 947) egin daitezke, bai eta Kontsumo Zuzendaritzan bertan ere: Donostia kalea, 1. Gasteiz.

Tailer praktikoak erabat hornituta dagoen sukaldetegia batean egiten dira.

Ondorengo gaiak eskaintzen dira:

Lehen Hezkunta

- Elikagaien ekoizpena.
- Elikagaien arteko konparazio-analisiak.
- Supermerkatua eta erosketak.
- Elikagaien etiketak.
- Papera birziklatzea.
- Ontziak eta euren berrerabilpena.
- Lehengaien eraldaketa.
- Publizitatearen analisia.
- Ura eta argindarra.
- Ehungintza tailerra.
- Umeneen segurtasuna.
- Jolasa eta jostailuak.
- Garraio publikoa.
- Kontsumizaileen eskubideak.

Bigarren Hezkunta (lehen zikloa)

- Janaria eta elikapena.
- Estetika eta elikadura: gorputzaren gurtza.
- Elikagaien arteko konparazio-analisiak.
- Etiketak.
- Kontsumoa eta ingurumena.
- Lehengaien eraldaketa.
- Publizitatea eta kontsumoa.
- Uraren eta elektrizitatearen ordainagiriak.
- Energia aurreztekoren neurriak.
- Plastikozko diru.
- Sakeleko telefonoak eta Internet.
- Aisialdirako era berriak.
- Merchandising.
- Etxeko ekonomia eta aurrekontua.
- Kontsumizaileen eskubideak.
- Jokoak eta bideojokoak.

Euskadiko hazien sarea

IKASTURTE HONETAN, CEIDAk Hazien Sarearekin lotutako jardueretako battean parte hartza proposatu die eskolako baratzeak garatzeko diru-laguntzak jasotzen dituzten ikastetxeei. Horrela, eskolako baratzean hazi horiek erabili, eta bertoko barietateak ekoitzi ahalko dira. Sareak honako lan hauek garatzen ditu:

- Baserrietako bisitaldiak, haziak dauzkaten pertsonei eta beroriek biltzen dituzten barietateei buruzko informazioa batzeko.
- Pertsona horiek emandako barietateetako haziak biltzea, xede hauei begira:
 - Neikerri ematea, karakterizazioa egiteko.
 - Barietate horiek erabili nahi dituztenen artean banatzea, betiere pertsona horiek hazi-laginak itzultzeko konpromisoa hartuta (horixe da *ex situ* banku genetikoa).
 - Haziak INIAren *in situ* banku genetikoetara helaraztea (Zaragozara bidali dira, hain zuzen ere).
- Gure barietate tradizionalak ezagutarazteko eta laborantzan erabil daitezen sustatzeko.
- Barietate tradizionalei eta beroriek mantentzeko moduari buruzko informazioa duten egutegiak argitaratzea.
- Barietateen purutasuna bermatzzen duten haziak gordetzeko eskuiliburu itzuli, argitaratu eta zabaltzea.
- Estatuan nahiz Europan nekazaritza ekologikoa, haziak eta antzeko arloak lantzen dituzten beste sare batzuekin koordinatzea.

Euskadiko Hazien Sarea argitaratu duen egutegiko irudia.

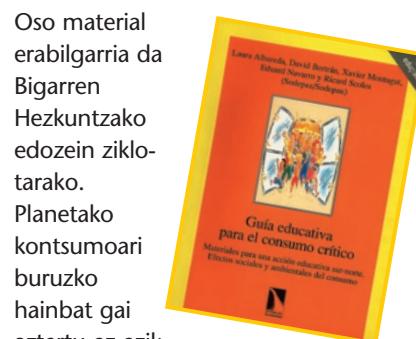
Txurdinagako CEIDAn egin zen eskolako baratzeen gaineko jardueran EHNE sindikatuko kide batek Euskadiko Hazien Sarea zer den azaldu zuen.

Material didaktikoak

Guía educativa para el consumo crítico

Materiales para una acción educativa sur-norte. Efectos sociales y ambientales del consumo

Laura Albareda et al.
Los libros de la catarata. Madril, 1998.

Oso material erabilgarria da Bigaren Hezkuntzako edozein ziklotarako. Planetako kontsumoari buruzko hainbat gai aztertu ez ezik, eguneroko produktu askoren gaineko gogoeta (kafea, kakaoa, arropa, zura edo zukuak, adibidez) eragin nahi die kontsumitzaleei. Fotokopiak erabil daitezke. Gaiak jorratzeko erabiltzen duen ikuspuntu oso egokia da diziplinarteko tratamendurako. Horrez gain, bibliografia zabala eta helbide interesgarriak ere eskaintzen ditu.

Nada se tira, nada sobra

Construcción de juguetes con material de desecho

Charo Piñango eta Sol Martín Francés. Madrilgo Erkidegoko Heziketa eta Kultura Aholkularitz. 1994. Popular Arg.

Liburu honetan, Madrilgo Animazio Eskolak antolatutako tailer, ikastaro eta jardueretako esperientziak eta lan praktikoak bildu dira. Hainbat urtetako lanaren emaitza den liburu honen bi ardatzak jostailua eta sormena dira (besteak beste, kontsumoarekin, ingurumenarekin eta hondakinen birziklapenarekin lotutako ikuspuntuetaik begiratuta). Liburuak hairbat atal ditu: sentiberetako gaiak, jostailu tradizionalak, hondakinak erabiliz jostailuak eraikitzea... Fitxetako argibideei esker, zeuek ere egin ahal izango dituzue periskopioak, latorrizko autoak, bola-jaleak, trikimakoak, buruhausgarriak eta abar. Jostailuok egiteko lehengaia —hondakinak, etxeen bertan dauden gauzak...— edonon aurki ditzakezue.

Bidezko merkataritza

INTERMON. Bidarte distribuciones.

Unitate Didaktiko honetan, Lehen Hezkuntzako ziklo bakoitzeko berariazko atal bat dago. Lehen zikloan, produktuen jatorria (kakaorenaren, kasu honetan) aztertzen da, eta protagonista bera, Kevin, agertzen da beti, atalen arteko lokarri: *Kevin, nondik dator kakaoa?* Ondoren, produktua nola elaboratzen den azaltzen da, eta hirugarren zikloan, amaitzeko, produktua merkaturatzeko prozesuaren berri ematen da: *Merkatura Kevinekin*. Euskaraz eta Gaztelaniaz.

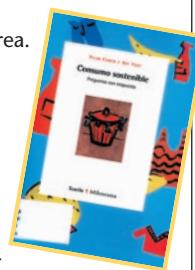
Materiala ikastetxera bidaltzea eskutu ahal duzue; hementxe dauzkazue helbidea eta telefonoa:

Berriainz industrialdea
B kalea, 44. nabea. 31195
Berriozar (Nafarroa)
⌚ 948 302 239
Faxa: 948 302 708
Posta-e: yoar@bitarte.net

Consumo sostenible

Preguntas con respuesta

Pilar Comín eta Bet Font. Icaria. Mielenrama bilduma. Bartzelona, 1999. Ramón Folchen hitzaurrea.

Benetan ekologikoak dira etiketa berdea daukaten produktauk? Osasungarrigoa da barazki biologikoak jatea? Egin ahal zaie aurre inurriei pozoirik erabili gabe? Galdera horiei eta beste hainbat erantzuten zaie liburu dibertigarri honetan. Batzuek oso argi ikusten duten ideia xehe honetan oinarrituta dago: hainbeste kontsumitu gabe, gutxiago kutsatzu eta —bitxia bada ere— hobeto kontsumitzu bizi ahal da. Liburuaren idazleek eta hitzarreren egileak argi utzi nahi izan dute jarrera pertsonalek gizartearen eraldakuntza kolektiboei ekin ahal izateko duten garrantzia. Azken finean, nor konbentzituko dugu mundua aldatu beharaz, geure buruari sinestaraztea lortzen ez badugu?

31 KONTSUMOA

BIDEOA

Eurokontsumitzaleak 1. eta 2.

Eurokontsumitzaleak 1. eta 2. ITESA. 25na minutuko iraupena. Euskaraz eta gaztelaniaz.

Oso egokia Lehen Hezkuntzako Hirugarren ziklorako eta Bigarren Hezkuntzarako. Bideo bakoitzean, kontsumoarekin zerikusia duten sei gai aztertzen dira labur-labur. Ikasleak sentiberatu eta motibatzeko abiapuntutzat erabil daitezke.

JOKOA

La casa ecológica Consumo Responsable, en un planeta vivo

Forges. MOPT.

Elkarri mihiatzen zaizkion 24 pieza dakartzan kutxa da, etxe ekologikoa eraikitzeko aukera kopuru mugagabea ematen duena. Marrazkiak Forgesek eginak dira eta etxea eraikitzeko aukera guztiak irudikatzen dituzte. Lehen Hezkuntzarako eta Bigarren Hezkuntzako lehen ziklora ko gomendatua.

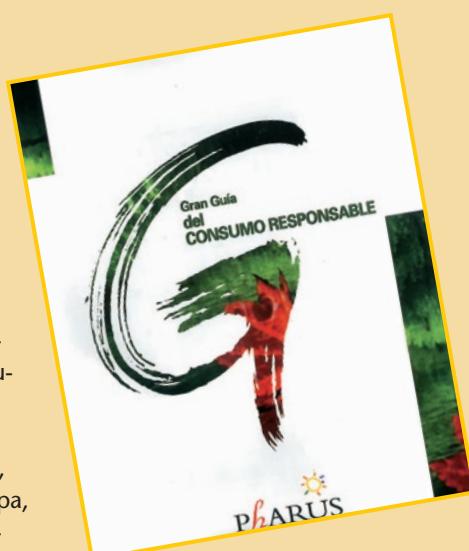

IRAKURGAIAK

Gran guía del consumo responsable

Pharus fundazioa. Dublin, 1995.

Kontsumo-ondasun eta produktu arruntek ingurumeneren zein gizartearen ikuspegiatik dakartzaten ondorioetara hurbiltzeko irakurgai interesgarria. Bigarren Hezkuntzako ikasleei zuzentzen zaie, eta gidaliburu taxua du. Gaiz gai jorratzen ditu kontsumoarekin lotutako alderdiak: nutrizioa eta janariak, garbigarriak, kosmetikoak, arropa, etxea eta energia. Oso planteamendu kritikoa erakusten du zentzugabeko kontsumismoaren kontra, baina merkatuak eskaini ohi digunaz bestelako alternatiba

bigunak —ekologikoak, edo besteak bezain kaltegarri ez direnak— aurkezten ditu.

Dirurik gabe bizitza

Mi vida sin dinero

Heidemarie Schwermer
Gedisa Editorial. Bartzelona, 2002

Heidemarie Schwermer irakasle alemaniarraren esperientzia egune-roko bizitzarako era alternatiboak aurkitzeko eskaintza paregabea da. Liburu autobiografiko honek egilearen bizitza-esperientzia erakarga-rrria kontatzen du; 1996 urtean Schwermer-ek guztiz aldatu zuen bizitza, dirua betirako alboratuz: altzariak oparitu, etxea eta psikoterapia lana utzi eta mediku asegura bertain behera laga. Aurretiaz, Europako lehenetariko trukegunea zabaldu zuen. Liburua gure balore sistema birpentsatzeko hausnarke-ta izateaz gainera, elkarbizitza era alternatiboei ausardiaz aurre egiteko gonbitiluragarria da.

Jasangarritasunerako hezi

Eskolako Agenda 21

Educar para la sostenibilidad

Agenda 21 escolar

Eskolarentzat egin berri den agiri praktikoa da: udalerrietan garapen jasangarriaren alde egiten ari diren elkartasunezko ahaleginean eskolari parte hartzen laguntzea du helburu. Garapen jasangarrian heztekoe beharrezkoa den hezkuntza-aldaaketa gauzatezen ere lagundu nahi du **Eskolako Agenda 21** gidak.

La Escuela ya dispone de un documento práctico para participar en el esfuerzo solidario por alcanzar un desarrollo sostenible de la comunidad local. La **Agenda 21 escolar** pretende ser una guía para el cambio educativo que supone el reto de educar para la sostenibilidad.

IHITZAren ale guztiak sarean: www.euskadi.net/ihitza Todos los números de IHITZA en la web

Gai hauek prestatzen gabiltza:

- 11 zk.: Airea.
- 12 zk.: Partaidetza.
- 13 zk.: Paisaia.

Zuen ekarpen eta iradokizunen zain gaude.

Números en preparación:

- Nº 11: El aire.
- Nº 12: La participación.
- Nº 13: El paisaje.

Esperamos vuestras aportaciones y sugerencias.

CEIDA ▶ *ingurumen heziketa zure eskura*

■ BILBAO
Ondarroa, 2
48004 Bilbao
• 944 11 49 99
• ceida-bilbao@ej-gv.es

■ URDAIBAI
Udetxea Jauregia
48300 Gernika-Lumo
• 946 25 71 25
• urdaibai@ej-gv.es

■ DONOSTIA
Basotxiki, 5
20015 Donostia
• 943 32 18 59
• ceida-donosti@ej-gv.es

■ LEGAZPI
Brinkola, z/g
20220 Legazpi
• 943 73 16 97
• ceida-legazpi@ej-gv.es

■ VITORIA-GASTEIZ
Baiona, 56-58
01010 Vitoria-Gasteiz
• 945 17 90 30
• ceida-vitoria@ej-gv.es

EUSKO JAURLARITZA

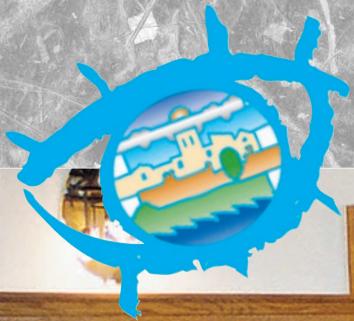
GOBIERNO VASCO

LURRALDE ANTOLAMENDU
ETA INGURUMEN SAILA

HEZKUNTA, UNIBERTSITATE
ETA IKERKETA SAILA

DEPARTAMENTO DE ORDENACIÓN
DEL TERRITORIO Y MEDIO AMBIENTE

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN

III. jardunaldiak

Sostenibilidad: educar para vivir

El salón de plenos del Palacio Miramar se llenó durante las exposiciones de las III Jornadas de Educación Ambiental de Euskadi.

YOLANDA LOZANO

Las III Jornadas de Educación Ambiental de Euskadi, celebradas los pasados 28, 29 y 30 de noviembre en el Palacio Miramar de Donostia, suponen un posicionamiento del mundo de la educación ambiental ante los retos planteados por la Estrategia Ambiental Vasca de Desarrollo Sostenible.

>> Javier Usobiaga // Donostia

TRAS LA RECEPCIÓN de participantes y la entrega de la documentación, comenzaron el jueves 28 de noviembre las III Jornadas de Educación Ambiental de Euskadi con la ponencia de Sabin Intxaurraga, Consejero de Ordenación del Territorio y Medio Ambiente del Gobierno Vasco, titulada *Euskadi y la Sostenibilidad*.

El Consejero expuso las metas ambientales recogidas en la Estrategia Ambiental Vasca de Desarrollo Sostenible: garantizar un aire, agua y suelos limpios y saludables, realizar una gestión responsable de los recursos naturales y de los residuos, proteger la naturaleza y la biodiversidad, lograr un equilibrio en el desarrollo territorial y la

movilidad y limitar la influencia del cambio climático.

Posteriormente, Daniella Tilbury (de la Universidad Macquarie de Sidney) expuso una visión positiva del marco medioambiental tras la Cumbre de Johannesburgo, en contraposición con el *sabor amargo* que reflejaron en su día diversos medios de comunicación. Tilbury destacó los resultados obtenidos: reafirmación de los acuerdos de Río, plan de erradicación de la pobreza vinculado a la paz y percepción de la globalización como una amenaza a la biodiversidad.

Para concluir la mañana del jueves, Josu Erkiaga, Director de Biodiversidad del Gobierno Vasco, habló sobre el grado de integración de la educación ambiental en el sis-

tema educativo. Un estudio sobre este tema ha revelado que existe un desfase entre lo que el profesorado transmite y lo que el alumnado asimila. Por otro lado, se constata la necesidad de que la Administración apoye a los centros escolares dotándoles de tiempo y otros medios para favorecer la educación ambiental. Sin embargo, recalcó Erkiaga, pese a todo, se ha avanzado mucho y muy positivamente.

Por la tarde se presentaron diversas experiencias, entre ellas las de asociaciones como Biolur o Goimén, que expusieron su trabajo para impulsar la agricultura ecológica y la producción dentro del desarrollo sostenible. La jornada concluyó con una mesa redonda sobre estrategias de educación ambiental, en la cual representantes de Cataluña, Baleares, Galicia y Navarra dieron a conocer las pautas administrativas de sus respectivas Comunidades Autónomas.

Michela Mayer, presidenta de la Red Internacional ENSI de OCDE,

INGURUMEN HEZKUNTZAKO III. JARDUNALDIAK

IHITZA

inauguró la jornada del viernes con la ponencia *Retos de la educación ambiental*, en la que subrayó la importancia de la educación ambiental como educación para el cambio.

Discusión de estrategias en grupos

El resto del viernes estuvo marcado por las actividades de los grupos de trabajo. Estos grupos se formaron tras la ponencia de Mayer para debatir sobre el papel que debe jugar la educación ambiental en la consecución de las cinco metas ambientales establecidas en la Estrategia Ambiental Vasca de Desarrollo Sostenible: medio ambiente saludable, la gestión responsable de los recursos y los residuos, la protección de la naturaleza y la biodiversidad, el equilibrio territorial y movilidad y la limitación del cambio climático.

Las III Jornadas de Educación Ambiental de Euskadi, que mostraron detalles novedosos al ofrecer alimentos ecológicos y actuaciones de payasos (Oihulari Kloon) que caricaturizaban las distintas ponencias en los descansos, finalizaron el sábado 30 de noviembre. La última sesión se inició con una mesa redonda sobre las Agendas 21 escolares, en la que intervinieron Vicent Vicent (CEFIRE, Castellón), Asún Fernández (CEIDA, Euskadi) y Hilda Weissmann (Coordinadora técnica de la Agenda 21 Escolar del Ayuntamiento de Barcelona). A continuación Konrado Mugertza, Director de Innovación Educativa del Gobierno Vasco, pronunció la conferencia *Calidad educativa y sostenibilidad*, en sustitución de Anjeles Iztueta, Consejera de Educación, Universidades e Investigación del Gobierno Vasco. Mugertza señaló la necesidad urgente de una reforma educativa y social con el objetivo de conseguir la participación activa de la ciudadanía. Para finalizar, los grupos de trabajo expusieron sus propuestas y conclusiones para una mejora efectiva de la educación ambiental en Euskadi.

Aspecto de la mesa redonda sobre Agendas 21 escolares. De izquierda a derecha: Josu Erkiaga, Hilda Weissmann, Asun Fernandez y Vicent Vicent.

"Hiritarren partaidetza ingurumen babesari begira bultzatu behar den ezinbesteko betebeharra da."

Sabin Intxaurreaga
Lurralte Antolamendu eta
Ingurumen sailburua

Garapen jasangaria lortzeko, operasun ekonomiko, empleguaren hazkundea, bizi-kalitatea eta ingurumen osasuntsua bateratzea ahalbidetuko diguten aldaketa egin behar dira. Garapen jasangariaren euskal ingurumen-estrategiak argi era-kusten du Administrazioaren borondatea, baina gizarteko estamentu guztien parte-hartzea eskatzen duen zeregin da. Gainera, aurrera jo ahal izateko, honako bost baldintzak bete egin behar dira, ale-

gia: ingurumen aldagai beste politika sektorialetan integratzea; indarrean dauden legeak eta euren aplikazioa hobetzeari; merkatuak ingurumenaren alde jardun dezan sustatzea; ahalmena eta erantzukizuna herritarrekin konpartitzea, eta ingurumenaren arloko garapen teknologikoa indartzea.

"Hezkuntzak ezin ditu gizartearen azturak aldatu bere kabuz."

Josu Erkiaga
Biodibertsitatearen zuzendaria

Ingurumenari dagokionez, jarrera kritikoak bilatu behar ditugu hezkuntzaren baitan. Parte-hartzea beharrezkoa da, baina benetako arazoak parte-hartze hori nola gauzatu behar dira. Ingurumen hezkuntza aplikatzerakoan, ez da kontrako jarrerarik ikusten; baina, ekintza zehatzak finkatzeari begira, erregulartasun eskasa sumatzen da. Irakasten denaren eta ikasten denaren arteko desfasea dago, adierazi zuen Josu Erkiagak ikasleek ingurumenarekin lotutako gaietan erakusten duten heziketari buruz. Irakasleak ikastetxeetan ingurumen hezkuntza ezartzearen alde ageri dira, eta, oro har, ingurumen hezkuntzak eskolaren barruan izango duen tokia ikastetxe bakotzaren orientazioaren eta prestasunaren araberakoa izango da.

Asun Fernández y Vicent. YOLANDA LOZANO

"Enfrentarse a la sostenibilidad en el ámbito local nos deja reflexionar sobre los procesos que transforman la sociedad en el ámbito global."

Daniela Tilbury
Universidad McQuarie

"El desarrollo sostenible sólo se puede lograr si se comprende como un proceso de aprendizaje; es necesario saber educar por y para el futuro."

Michela Mayer
Red Ensi de la OCDE

"La Agenda 21 permite trabajar con la escuela como modelo de pequeña ciudad para ensayar distintas soluciones a una serie de problemáticas que se suceden."

Hilda Weissmann
Ayto. de Barcelona

Lan taldeen ondorioak

Taldea: Ingurumen hezkuntza, ingurumen osasunari begira

1. Hiritarren partaidetza sustatu eta toki kudeaketan erabakiak hartzeko aukera eman.
2. Nekazaritza ekologikoa bultzatu eta produktu horien kontsumoa

sustatu ikastetxeetako jantokietan.

3. Eskola ekologikoa sustatu, eskola eta toki erkidegoaren partaidetza kontuan hartuta.
4. Lanbide profiletara egokitutako etengabeko prestakuntza ikastaroak antolatu eta

Un momento de la mesa redonda sobre estrategias de educación ambiental.

YOLANDA LOZANO

osasunari behar besteko garrantzia eman.

5. Ingurumeneko arazoen aurrean, arduraz jokatzen duten hedabideak bultzatu, hiritarrak arazo horiez jabetu daitezen.

Taldea: Ingurumen hezkuntza, baliabide naturalen eta hondakinen kudeaketa arduratsuari begira

1. Administrazioek gizartearen eskariak jaso eta sustatu behar dituzte. Horretarako, azpiegiturak sortu eta beharrezko giza baliabideez eta baliabide materialez hornitu behar dituzte.
2. Ekoizpen garbia. Enpresa guztiak ahalik eta kutsadura gutxien sortu behar lukete, ahalik eta baliabiderik gutxien kontsumitu, iraupen luzeko produktuak ekoitzi, eta, ordainetan, pizgarriak jaso.
3. Merkatua moldatzeko kontsumo arduratsua. Hiritarrek presio taldeak osatu behar dituzte, kontsumo eredu aldatzeko (ahoz aho).
4. Biztanleen artean nagusi diren ingurumen baloreei buruzko diagnostikoa egin behar da, jarrerek eta jokabideak

ingurumen-hezkuntzako III. iardunaldiak

aldatzeko, baliabideen eta hondakinen kudeaketari begira.

5. Ingurumen-hezkuntza, hausnarketa prozesuekin, kontsumo ereduekin eta hezkuntza zentroen kudeaketarekin lotu behar da.

Taldea: Ingurumen hezkuntza, naturaren eta bioaniztasunaren babesari begira

1. Eremuak, irudiak, ekipamenduak sortu tokian-tokian, ingurumen arloko bitartekariak, aholkulariak, ekoaholkulariak... izan daitezen (esate baterako: ingurumenari buruzko informazio bulegoa).
2. Administrazioa prestatu, zentzuzko erabakiak hartu eta parte har dezan (arduradun politikoen eta teknikarien partaidetza duten tainerren bidez). Aldi berean, administrazioaren erantzukizunak argitu, ingurumen arloko erabakiak hartzeko orduan eta erabaki horietan ez sartzeko orduan.
3. Ingurumen arloko kultur animaziorako egitasmoak (tainerak, partaidetza sustatzeko ipuin kontalariak, baserri giroaren eta hiriaren arteko ezagutza trukea, eskolako saiakuntzak...) diseinatu eta abian jarri, sektoren eta toki ekimenen arabera.
4. Hezkuntza erkidegoaren partaidetza bultzatu (ikasleak, irakasleak, familia, toki administrazioa). Horretarako, foroak sortu, parte hartuz parte hartzen ikasteko (herrian, auzoan edo hirian integratutako eskolako 21 agenda).
A. Ingurumenari buruzko informazioa alderatu (tokian tokiko foroen, kaleko taineren, ikerketa unitateen... bidez). Aldi berean, egitasmo bereziak sustatu hedabideetan eta edukia egiaztu (adituak behar lirateke).
B. Produktuen ingurumen

Un grupo de trabajo prepara sus conclusiones para la puesta en común.

YOLANDA LOZANO

kostuari buruzko informazioa eskatu etiketetan.

Taldea: Ingurumen hezkuntza, lurralte orekari eta mugikortasunari begira / eguraldiaren aldaketari begira

1. Prestakuntza estrategiak sustatu partaidetzako metodologietan. Proiektuak trukatzeko sarea eta eztabaidaguneak sortu.
2. Ingurumena zaintzeko jokabide egokiari buruzko dekalogoa sortu, ikastetxerako eta gizarterako jasangarritasun irizpideak kontuan hartuta.
3. Trukea: inguruko lagunen eta beste erkidego zein kultura batzuen baloreak ezagutu eta aniztasunarekiko begirunea sustatu.
4. Zentzuz kontsumitzeko egitasmoa: eraginkortasunez eta zentzuz kontsumitzeko ohiturak hartu; benetan beharrezkoa zer den jakin:
 - Publizitate engainagarria dela
 - Zabor gutxiago ekoiztu
 - Energia aurreztu...Geurea eta hurbil duguna baloratu. Jokabide hori saritu.
5. Etxetik lanera egiten ditugun joan-etorrietako energia-kontsumoa murriztu, horretarako bidea emango duten lan-eredu berriak sustatzu.

"Beharrezko da hezkuntza eraldatzea gizarte garapen jasangarrian implika dadin"

Konrado Mugertza

Hezkuntza Berritzatzeko zuzendaria

dute. Ingurumena sistema konplexua da, eta berariazko prestakuntza behar da ondo ulertzeko.

Bestalde, ahalmen eta bizi-kalitate kontzeptuak berriro definitu behar dira, ekarpen guztiak baloratuta. Neurrizko kontsumoaren aldeko hezkuntza zabaldu behar da, ezagutzen, izaten eta bizitzen ikasteko.